

“Ne jemi me Agronin”

Në fillim të Dhjetorit, poeti, shkrimtari, studiuesi e profesor Agron Tufa, së bashku me familjen e tij kërkoi azil politik në Zvicër.

Agron Tufa mbante detyrën e Drejtorit të Institutit të Studimeve për Krimet dhe Pasojat e Komunizmit. Ky institut është miratuar nga Parlamenti shqiptar që në shkurt të vitit 2010 dhe ka për detyrë detyrë të studiojë dhe të vlerësojë objektivisht krimet dhe dëmet e komunizmit në Shqipëri, t'i zbardhë dhe t'i dëshmojë ato në mënyrë të dokumentuar dhe të pakontestueshme.

Agronin udhëhoqi prej gati 9 vitesh këtë institut me një staf të vogël prej afro 15 vetësh, por që gjatë këtyre viteve ka bërë një punë të madhe në zbardhjen e të shkuarës tragjike të Shqipërisë.

Që nga 1 prilli i këtij viti, Agronin është gjendur nën sulme denigruese e shpifëse ndaj punës dhe personalitetit të tij. Njerëz të veshur me pushtet, deputetë dhe media pranë tyre kanë udhëhequr një fushatë dizinformuese ndaj punës së ISKK në përgjithësi dhe ndaj Agronit personalisht. Dhe kjo fushatë fyese e denigruese kaloi edhe në sulme personale, duke u ndjerë i rrezikuar jo vetëm ai personalisht, por edhe familja e fëmijët e tij.

Institucionet shtetërore, ata që kanë për detyrë të garantojnë sigurinë dhe jetën e qytetarëve shqiptarë, aq më tepër të drejtuesve të një institucioni që po zbardhte çdo ditë të kaluarën e errët të njerëzve me pushtet në Shqipëri, nuk e bënë detyrën e tyre. Edhe pas largimit, nuk ka pasur asnjë deklaratë zyrtare për këtë çështje, me përjashtim të një deklaratë të vonuar të Presidentit të Republikës, z. Ilir Meta, gjatë një aktiviteti mbi liritë e shprehjes dhe të drejtave të njeriut. Madje, deputetë të Parlamentit të Shqipërisë, kanë deklaruar pas largimit, se “... do të bëjmë të pamundurën që edhe atje ku ka kërkuar azil politik të mos gjejë vrimë ku të futet”.

Por ndërsa ka pasur një heshtje institucionale, nga ana tjetër ka pasur një reagim publik nga personalitete të kulturës shqiptare, shkrimtarë, studiues, kritikë, miq e dashamirë të autorit. Disa prej këtyre shkrimeve kemi vendosur ti botojmë këtë numër.

Ata e kanë mbështetur Agronin, jo vetëm si koleg, poet e shkrimtar nga më të mirët e postdiktaturës, por edhe në misionin e tij të zbardhjes së krimeve të komunizmit.

Për këtë arsye, ne kemi vendosur të botojmë një botim special në këtë numër, për të dëshmuar jo vetëm përkrahjen ndaj Agronit dhe familjes së tij, por edhe mbështetjen për punën e tij në zbardhjen e krimeve.

Sepse një krim i pandëshkuar rrezikon të rikthehet me një krim të ri.

BUJAR KAROSHI

REAGIME

ANTON NIKË BERISHA: Zëri dramatik i ndërgjegjes ose i përkulem flijimit tënd dhe dhembjes sate

ARTAN GJYZEL HASANI : Nuk ka ikur Agron Tufa, por ju të gjithë

VISAR ZHITI: “Bota është bërë e vogël, por të bëhet i madh njeriu”

GAZMEND KAPLLANI : Ikja e Agron Tufës duhet të tingëllojë si një këmbanë zgjimi

AHMET PRENÇI : Agron Tufa, pasqyra ku diktatura nuk sheh dot veten

RAMIZ GJINI : Një letër shkrimtarit Agron Tufa, për gëzimet dhe tmerret që la pas

ADEM BUNGURI: Unë kam qenë dhe jam me Agron Tufën!

**Fallsifikimi
i historisë
- shkas për
spastrime
etnike**

Nga **AGRON TUFA**

FAQE 26-27

Agron Tufa në të gjithë qasjen e tij publike dhe me kontributin shkencorë për zbardhjen e së kaluarës diktatoriale, ishte një pasqyrë e kulluar, e pa krisur, tek e cila nuk donin të shihnin veten armata që i shërbeu atij regjimi.

opinion

Agron Tufa, pasqyra ku diktatura nuk sheh dot veten

Nga AHMET PRENÇI

Që Agron Tufa, bashkë me familjen, iku nga vendi i tij, unë e mora vesh nga lajmet.

E konfirmova menjëherë këtë lajm dhe u trishtova shumë.

Ishim takuar disa herë këtë vit dhe kishim biseduar për breshërinë e kërcënimeve dhe debateve që ai përballej me personazhe të pushtetshëm dhe eksponentë të shumtë, përkrahës të regjimit ish-komunist dhe të ish-Sigurimit të Shtetit. Nga bisedat me të nuk më kishte shprehur kurrë një ide të tillë, për t'u larguar nga Shqipëria, ndonëse e shikoja të dëshpëruar e gati të vetmuar në këtë luftë publike, parimore dhe institucionale.

Agroni ishte i vetmi si Drejtor i një institucioni që nuk e drejtonte mazhoranca. Të gjithë institucionet tashmë janë nën thundrën e partisë shtet, nën urdhrat e Kryeministrit të plotfuqishëm. Të gjithë. Pa përjashtim. Përfshirë dhe pushtetin gjyqësor. Iku tashmë drejtori i fundit i një institucioni të krijuar si rekomandim i Këshillit të Evropës. Pra, iku një kryetar i një institucioni dhe me këtë rast njëkohësisht kanë thyer rëndë dhe shpirtin e një poeti.

Ai u gjend përballë kërcënimesh e shantazhesh deri me jetë. Kërcënime për të dhe familjen, për të 5 fëmijët e tij. Jo rrallë më ishte drejtuar për t'u konsultuar për të përballuar këtë hall të madh. Unë, si mik i tij, që kisha një jetë në institucionet e sigurisë dhe mund e duhet të bëja diçka për të. Ai, jo pa qëllim, më drejtohej për të gjetur mënyrën ligjore për të siguruar veten, bashkëshorten dhe pesë fëmijët e tij. Ai iu drejtua institucioneve të zbatimit të ligjit; policisë dhe prokurorisë, pasi kërcënimet i vinin publikisht, në rrugë elektronike, por edhe në rrugët e Tiranës ku Agroni lëvizte çdo ditë në aktivitetin e tij. I vinin nga persona anonimë, që i adresonin kërcënime direkte për jetën e tij dhe të familjes, për shkak të funksionit që kryente.

Duke ditur se institucionet i kanë mekanizmat e plotë për ta zgjidhur shumë shpejt çështjen, përpiqesha ta qetësoja, por pa sukses. Kur kaloi kohë e gjatë dhe asgjë s'po zgjidhej isha i bindur se askush nuk kishte vullnet për ta zgjidhur këtë problem. Megjithatë, rezervohesha për të mos ia pohuar këtë Agronit.

Agron Tufën e kam njohur dhe takuar për së pari në vitin 1985, në Peshkopi. Unë nga Reçi, ai ishte nga Sohodolli. Ishim pothuaj moshatarë. Të dy e donim letërsinë. Të dy shkruanim poezi. Mua më botuan asokohe një cikël me poezi tek "Ushtrimi e Maleve" falë mësuesit tim të ndjerë, poetit Islam Çenga. Agronit nuk ja botonin poezitë asokohe, megjithëse ishte shumë i talentuar. Të dy ishim me biografi të keqe, por ai shumë më keq se e unë. Mua mu vonua e drejta e studimit një vit, ai vazhdoi studimet vetëm pas vitit '90.

Agroni studioi dhe iu përkushtua në kohë të plotë letërsisë. Studioi shumë, krijoi shumë, punoi shumë dhe me përkushtim, botoi shumë. Fitoi disa çmime, sepse ishte i talentuar e shumë kërkues në përkushtimin e tij. Unë krenohesha dhe lumturohesha me letërsinë e tij të spikatur. Krenohesha me suksesin e tij.

Kur mori detyrën e Drejtorit të Institutit të Studimeve për Krimet dhe Pasojat e Komunizmit (ISKK) mua më erdhi mirë. Kam ndjekur në vijimësi punën, aktivitetet dhe botimet e këtij Instituti. Kam lexuar botime të këtij Instituti me histori dhe ndodhi trishtuese, dëshmi tronditëse e prova drithëruese, autorë e dëshmitarë të mbijetuar që dëshmojnë për këto krime monstruoze e të paimagjinueshme të regjimit komunist e të Sigurimit të Shtetit.

Misioni i tij dhe i kolegëve të tij, u mbështetën me fisnikëri nga Fondacioni Konrad Adenauer. Pa këtë fondacion, puna e tij dhe e institucionit do ishte thujse një iluzion.

Mungesa e kësaj mbështetje nga institucione, organe dhe donacione të tjera tregojnë se kujdestarët që ruajnë qelsat e krimeve të stalinizmit shqiptarë janë më të fortë se ajo pjesë e shoqërisë që kërkon të hedh dritë mbi të kaluarën për të siguruar të ardhmen.

Mbase pikërisht tek mos nxjerrja në dritë e krimeve dhe mos-dënimi dhe mos-denoncimi i tyre, duhet parë dhe lehtësia me të cilën kaloi ylberin e saj politik Rilindja socialiste drejt një kornize autoritarizmi, që po bëhet kërcënim për demokracinë.

Agron Tufa në të gjithë qasjen e tij publike dhe me kontributin shkencorë për zbardhjen e së kaluarës diktatoriale, ishte një pasqyrë e kulluar, e pa krisur, tek e cila nuk donin të shihnin veten armata që i shërbeu atij regjimi. Kjo armatë burokratësh enveristë, në fillim e gjuajti me gurë këtë pasqyrë, për ta thyer. Sulmuan Institutin dhe punonjësit e tij. Ua prenë fondet. Dëshën ta shkrijnë. Nuk e bënë dot. Tani që drejtuesi i këtij institucioni iku, ata e pëshpëtyjnë me të njëjtën këlbazë, që dikur përdornin kundër imperikalizmit amerikan, kundër vatikanit. Madje dhe kundër shkrimtarëve "reaksionarë" të veriut ku përfshihej Fishta, Koliçi, Camaj, Pipa, Harapi etj etj.

Kjo është një shfaqje tragji-komike që do të ishte periferike nëse do të kishte në fokus vetëm zotni Tufa. Ishte tërmeti i 26 Nëntorit, në fakt, që bëri edhe një rrënim tjetër: -ky tërmet hodhi poshtë gjithë ngrehinën panagjerike të qeverisë që kish përgatitur për gjoja festimet e 75-vjetorit të çlirimit. Rilindasit kanë kohë që luftojnë e punojnë për ta ndarë shoqërinë tonë të lodhur nga tranzicioni në "Ne" dhe "Ata". Ky proces seleksionues nuk bëhet si dikur në ballë të brigadave me punëtorët e fermës apo ndërmarrjeve, por përmes syrit vigjilent të kontrollit kibernetik të postimeve në internet.

Agron Tufa edhe sikur të kishte ikur nga kjo jetë (larg qoftë), ai përsëri do mbetej një poet, shkrimtarë e veprimtarë i shkëlqyer i këtyre tre dekadave. Por për fat të mirë ai është i fortë dhe më i kalitur për ta bërë penën e tij një shigjetë drite për vitet që vijnë. Ai do të jetë nobelista i parë shqiptarë. Pa ekzilin e poetit, ndoshta nuk do ishte i plotë fati i një shkrimtari të shquar si Agron Tufa.

Mjaftuan këto pak ditë dhe reagimet që rrethuan largimin e Tufës, për të kuptuar se sa pak jemi larguar nga vitet '90! Mjerisht!

Agroni si poet, studiues dhe shkrimtar; i denjë për detyrën që i ishte ngarkuar, u përfshi shpirtërisht dhe u përball me këtë masakër njerëzore që kishte ndodhur nën komunizëm. Reagoi fort e vazhdimisht. Mos vallë s'është ta kishte bërë?! Mendoj gjithë ditën që ka bërë gjënë e duhur. Ai ka mbi një vit që u kërcënu

indirekt e direkt, në gazetë dhe publikisht, në televizion e në rrugë, nga anonimë dhe njerëz me pushtet. Në misionin e tij u mbështet nga opozita dhe shoqëria, por i gjithë mekanizmi shtetëror ishte krejt kundër tij.

Mendoj që bëri mirë që iku. Iku në një vend të BE-së, duke dhënë dorëheqjen dhe kaq. Sigurimi i fëmijëve për një prind është detyrë themelore dhe e shenjtë. Ai këtë ka bërë. Tashmë është i lirë të bëjë atë që di të bëjë më mirë. Të shkruaj e krijoj në një vend të lirë. E di, krejt i trazuar dhe i trishtuar për Atdheun që ka lënë. Ikja dhe azili janë krejt personale, nuk përbëjnë vepër penale.

Në normalitet, Kryeministri duhet që dikujt t'ia kërkojë llogarinë për këtë ikje. Nuk mund të thotë Kryeministri dhe askush tjetër se Agron Tufa është bandit, nuk mund të thotë se Agron Tufa është kriminel, nuk mund të thotë për të që do ta gjejmë ku të jetë struktur ku ta sjellim këtu të japë llogari para drejtësisë së reformuar, siç tha për oficerët e policisë në ekzil (!). Agron Tufa shkruan bukur dhe fliste qartë. Kaq. Nëse qeverisë i vjen e keqja nga këto, atëherë kjo shoqëri duhet të reflektojë thellë se ku po jetojmë, në çfarë regjimi jemi!

Kam ndjekur këto orë reagimet për këtë arratisje! Respekt për Besnik Mustafajn, Elez Biberajn, Bardhyl London, Arben Çejkun, Agron Gjekmarkaj, Rexhep Shahun, Izet Durakun, Jonila Godolen, Entela Kasin, Virion Graçin, Agron Shehaj, Pëllumb Nakon, Nebil Çikën, Lindita Çelën, Kujtim Cakonin, Agron Gashin, Balil Gjinin, Faruk Murtajn, Zhaneta Barxhaj, Gentiana Sula -Mara, Erl Kodrën, Parid Turdiun, Yzedin Himën, Bajram Karabollin, Ervin Nezhën, Shkëlqim Abazin etj. Ndjesë për ndonjërin që s'e kam përmendur. Një falënderim për secilin!

Me trishtim kam ndjekur komentet e ndonjë personaliteti të letrave që lëshuan vverin e tyre të zi kundër Agron Tufës. Nuk do ua përmend emrin, sepse i kam lexuar here pas here, por në këtë rast mu neveritën. Mu neveritën, pasi këta nuk kanë thënë asnjë fjalë kur në Parlamentin shqiptarë u përfaqësua më banditë e kriminelë, me trafikantë droge e femrash, me përdhunues e me vrasës dhe s'ju kam lexuar asnjë rresht. Agronin le ta shajnë si antikomunist. S'ka asnjë problem, por jo si shkrimtar, si studiues, si përkthyes, si profesor, si qytetar i mirë dhe i angazhuar. Jo, këtë s'duhet ta bëjnë njerëz të të njëjtit profesion si Agroni. Dhe e gjithë kjo për hir të partisë, të nostalgjisë së tyre për regjimin e kaluar komunist. Pra, atë e shajnë dhe e fyejnë rëndom si antikomunist, pikërisht në këtë moment shumë të vështirë për të dhe për të vetmen arsye se po nxirrte në pah krimet e komunizmit, pra për shkak

Agron Tufa, në këtë sfidë pas 30 vitesh të rrëzimit të komunizmit, mendoj se ishte krejt i vetëm nga përkrahja shtetërore. U ndje i vetëm, i pambrojtur, i pa mbështetur, ndaj dhe u largua. Mbështetja më e mire ishte hetimi i shpejtë, i plotë dhe i gjithanshëm i rasteve të kërcënimeve të tij. Vendosija e autorëve para drejtësisë nuk do kishte sjellë këtë veprim të Z. Tufa. Zgjidhja ligjore e rastit në kohë, identifikimi dhe procedimi i autorëve nuk do krijonte këtë situatë të vështirë për një njeri që nuk i sjell asnjë të keq shoqërisë, përveçse të mira.

të detyrës, sepse më parë se të kryente këtë detyrë Agron Tufa as nuk është kërcënuar dhe as nuk është fyer dhe as nuk është shantazhuar nga askush. Kjo nuk është e denjë për njerëzit e letrave dhe mendjehapur. Kjo nuk është e denjë për njerëz që duhet ta duan, ta pasurojnë dhe ta shpien përpara letërsinë e kulturën shqiptare.

Agron Tufa, në këtë sfidë pas 30 vitesh të rrëzimit të komunizmit, mendoj se ishte krejt i vetëm nga përkrahja shtetërore. U ndje i vetëm, i pambrojtur, i pa mbështetur, ndaj dhe u largua. Mbështetja më e mire ishte hetimi i shpejtë, i plotë dhe i gjithanshëm i rasteve të kërcënimeve të tij. Vendosija e autorëve para drejtësisë nuk do kishte sjellë këtë veprim të Z. Tufa.

Ai nuk është një gangster që i ka hyrë rrugës së kriminit për të mbijetuar. Nuk ka emigruar për këtë qëllim Agronit. Ai është një shkrimtar, një poet, një njeri i ndjeshëm që iu ngarkua një detyrë që e bëri me pasion, me devotshmëri, me ndjenjë e përkushtim. Prandaj përfundoi kështu. E dhimbshme të ndodh kjo me shkrimtarët e një vendi. Në vendin ku ka shkruar do jetë një qytetar model, se i tillë është edukuar e formuar Agron Tufa.

Si një qytetar i angazhuar me 25 vjet përvojë në organet ligjzbatuese shqiptare dhe si drejtues i Policisë së Shtetit për disa vite nuk mund të rri pa u tërhequr vëmendjen ish-kolegëve që janë marrë me rastin e z. Tufa. Një rast i tillë është shumë lehtë për t'u hetuar e për t'u sqaruar. Zgjidhja ligjore e rastit në kohë, identifikimi dhe procedimi i autorëve nuk do krijonte këtë situatë të vështirë për një njeri që nuk i sjell asnjë të keq shoqërisë, përveçse të mira. Të kenë parasysh ata oficerë dhe prokurorë se janë rreshtuar me aktorët kryesorë që imponuan këtë largim të Agron Tufës.

Agronit i uroj shëndet bashkë me bashkëshorten dhe fëmijët. E këshilloj mos të lexojë gazeta dhe lajme shqiptare, pasi këtu vazhdojnë edhe sot të hapen gazetë me kërcënime kriminale ndaj tij. Ata që kryen krime në kohën e komunizmit e kërcënuan Agronin që kishte detyrë të dokumentonte veprimtarinë kriminale të tyre, janë po ata që sot pas ikjes së tij hedhin baltë për të denigruar figurën e tij. Tipike këto metoda të ish-Sigurimit të Shtetit. Nëse Agron Tufa paska shkëlurë ligjin pse pikërisht tani hidhen këto shashka të shëmtuara, thjesht e vetëm për të përbaltur figurën e tij?! Sa për sulmet, denigrimet, provokimet, përcënimet dhe korin e sharistave, i kujtoj Agronit fjalën e urtë dibrane; lisiin më të gjatë e rreh era më tepër.

Agron, shkruaj i lirë në një vend të lirë. Shkruaj jo vetëm për trishtimin tënd por dhe për dëshpërimin tonë.

opinion

Nga RAMIZ GJINI

I dashtun Ag!

Edhe pse tashmë je në ekzil, pamë se të kërcënuan sërish; po unë e di që ti nuk trembesh, sepse e ke syrin pishë, prandaj nuk është nevoja të zgjatem në këtë pikë.

Duhet të dishë një gjë, i dashtun vëlla, që ikja jote i ka gëzuar pa masë ca ndrysi- ra të thara nga koha, që kanë hypur sot në pushtet. I ka gëzuar më tepër për faktin, se u ke kursyer paratë, me të cilat do t'u duhej të paguanin vrasësin. Por ta dishë, që nëse kthehesh, ata e bëjnë.

Dy shkrimet e botuara menjëherë pas ikjes tënde te paçavurja "DITA" shkruar nga Spartak Braho dhe Fatos Tarifa, - cuba pushteti, që bien erë gjak, janë dy pështyma, që i hodhën, më tepër si thirrje solidariteti, për të mbledhë rreth ketyre pështymave, mizat dhe buburrecët e qenefit komunist.

Dhe sa çudi! Ngase ata nuk kanë armiq të tjerë përveç ballistëve, të kanë quajtur "ballisti i fundit". Fali, sepse nuk kanë ku të gjëjnë armiq të tjerë për t'i luftuar. Vetëm ti u kishe mbetur! Serbët i kanë vëllezër, grekërit po ashtu. Pastaj, luftën më të madhe, gjithmonë e kan patur dhe vazhdojnë ta këjnë me "armikun" e brendshëm. Me atë, që u rrëzikon pushtetin. Dhe ti e di, qe ata, brenda Shqipërisë i kan bërë edhe malet me kufoma.

Ti nuk ke pse ligështohesh, vëlla, sepse ata, janë aq të poshtër, aq të ndyrë, aq hipokritë, aq skuthë, sa edhe udhëheqësit të tyre të "lavdishëm", ia kan nxjerrë kockat nga varri, ia kan futur në thes, dhe i kanë fshehur në ndonjë zgëq bodrumi të errët. E kan bërë, jo se nuk e duan, por sepse kështu u intereson te shfaqen para botës, që aspiron ngritjen dhe konsolidimin e një shteti demokratik në Shqipëri.

Ke pare ti?! As emrin nuk ia përmëdin në publik, po prap e duan në fshehtësi.

E duan si kodoshi kurvën.

Tani po mbahen pas ca "dëshmorësh" që i patën stisur me plan partie për të mashtruar brezat që do rriteshin me gënjeshtrenë e një lufte të "lavdishme". E bëjnë për të justifikuar pushtetin që kanë zaptuar më votë të vjedhur.

Shqiptarët, kanë luftuar në shekuj heroikisht, kanë bërë shumë luftëra, por ata trumbetojnë vetëm njërin: "luftën" e tyre

Një letër shkrimtarit Agron Tufa, për gëzimet dhe tmerret që la pas

■ Në një poezi tënden të mrekullueshme, që titullohet "Shqipëria", ti e ke thënë vetë, që "Shqipëria është më e madhe së toka e saj", prandaj nuk ke përse ndjehesh i përzënë jashtë atdheut dhe i veçuar në Zvicër. Të rrishë aty, në atë vend të lirë dhe të ndjehesh si në shtëpinë tënde. Sepse shtëpia është vetëm aty ku është liria.

vëllavrasëse, kriminale.

Ti e di se si ua zmadhuan portretet dhe i frynë si tollumbace, që të kenë mundësi t'i shohin ata që u ka lënë shëndetin mendja.

I dashtun Ag!

Tani mbahu fort, sepse po të jap një lajm të hidhur: të kanë shpallur tradhëtar të atdheut. E kanë bërë, sepse ende mendojnë si dikur; që kush kalon kufirin dhe futet për të kërkuar strehim dhe mbrojtje në ndonjë shtet të huaj, është tradhëtar.

Në fakt, në njëfarë mënyre, ti je tradhëtar. Po, po! Je tradhëtar i idealit të tyre shterpë, të atij ideali, që i bëri shqiptarët skllëvër për 45 vjetë, e që po i bën skllëvër edhe sot.

Je tradhëtar i mendimeve të tyre kriminale, ashtu siç jam edhe unë, siç janë një milion e gjysëm shqiptarë, që ikën dhe e lanë Shqipërinë sepse donin lirinë, jo skllavërinë.

Tradhëtar, sepse ti ke mendje të ndriçuar dhe udhëhiqesh nga mendimi yt vetiak analitik.

Tradhëtar, sepse nuk ke udhëheqës shpirtëror një kriminel si Enver Hoxha.

Tani, i dashtun Ag, ata kanë vetëm një frikë në lidhje me ty: frikën së mos kthehesh sërish. Kjo i tmerron kur e mendojnë, prandaj dhe vazhdojnë kërcënimin edhe pse je larguar. Duan të të mbajnë sa më larg, që të mos kesh mundësi t'u afrosh mu të hunda, qe t'i marrin erë mutit të tyre; mutit që i kanë bërë Shqipërisë..

Por ti, dhe ne të gjithë bashkë, edhe pse

nuk jetojme në Shqipëri, do vazhdojmë të luftojmë me artin tonë të shkrimit e krijimit, derisa kënetat të thahet në atdheun tonë, e qelbësira të jetë groposur.

Në një poezi tënden të mrekullueshme, që titullohet "Shqipëria", ti e ke thënë vetë, që "Shqipëria është më e madhe së toka e saj", prandaj nuk ke përse ndjehesh i përzënë jashtë atdheut dhe i veçuar në Zvicër. Të rrishë aty, në atë vend të lirë dhe të ndjehesh si në shtëpinë tënde. Sepse shtëpia është vetëm aty ku është liria.

Po kanë edhe tmerre të tjera ata monstra: tmerrin, që po jetojnë si krimbat, vetëm për të ngrënë. Kanë tmerrin, për faktin, që u duhet të mbijetojnë në pushtet me propagandë, gënjeshtër dhe akte kriminale.

Kanë tmerrin që i mbërthen kur mendojnë, që ti je një poet dhe shkrimtar i mrekullueshëm; dhe se do të vazhdosh të dëgjohesh e të tregosh veten në jete të jetëve me artin tënd.

Kanë tmerrin që veprës tënde, ata nuk kanë çfarë i bëjnë.

A nuk po vazhdojnë të dëgjohen ende zërat e Trifon Xhaxhikës, Avzi Nelës, Genc Lekës, Wilson Blloshmit e shumë të tjerëve, që soj i tyre i ndyrë, i burgosi, vari e i pushkatoji duke menduar se i zhbënë nga faqja e dheut? Dhe të mendosh që ti, i dashtun Ag, nuk e pate, dhe shpresojmë të mos e keshë

kurrë fatin tragjik të tye.

Çfarë do të lënë pas Brahot, Tarifat e shumë të tjerë si ata? Ta them unë. Do të lënë vetëm një talmë qelbësire, që do të duhen nja dhjetë tsunamë për ta marrë me vete e për ta larguar nga Shqipëria.

Ti mos u ligështoj, i dashtun vëlla, sepse ikja jote, nuk është dështim, ajo është vetëm një tërheqje taktike në fushë të betejës. Ti e di mirë, që një gjë të tillë, e kan bërë shumë shkrimtar nëpër botë, sidomos shkrimtar të mëdhën rusë, krijimet e disa prej të cilëve, edhe i ke shqipëruar në mënyrë të mrekullueshme. Janë burgosur, janë përzënë, janë shpallur armiq, dhë prap janë kthyer te atdheu i tyre me vepra të pavdekshme, të vlerësuar nga gjithë bota, madje edhe me çmim nobël. Sepse regjimet, vijnë e ikin, porse populli dhe veprat mbeten. Prandaj, lëri të hanë deri sa të fryhen si rriçnat; sepse rruga e tyre është fare e shkurtër. Ajo nis te tryeza e ngrënjes, dhe përfundon te gropa e nevojtores.

Do t'i vrasë babëzia dhe do varrosen tragjikisht shumë thellë.

Do i varrosë ajo, e pa mëshirëshmjia dhe e pagabueshmja: KOHA.

I dashtun Ag!

Tani po e mbyll. Paç jetë të gjatë! Kujdesu për familjen dhe bëj atë që ti di shumë mirë ta bësh: SHKRUAJ.

Nuk ka ikur Agron Tufa, por ju të gjithë

Nga ARTAN GJYZEL HASANI

Ikja e Agron Tufës është me e rëndë se ikja e Kadaresë në kohën kur diktatura numëronte ditët e fundit të saj dhe e kishte marrë rrugën e varrit.

Nëse ikja e Kadaresë rrëzoi fasadën e fundit të demokracisë proletare shqiptare, ikja e Tufës rrëzoi fasadën e mbetur të demokracisë së pretenduar shqiptare.

Të Demonkracisë dhe Demokaturës shqiptare 30 vjet pas rrëzimit de jure të regjimit komunist në Shqipëri.

Ikja e Kadaresë ishte akuze ndaj atyre që ushtruan diktaturën, ndërsa ikja e Tufës në të njëjtën masë është akuzë edhe për të gjithë shoqërinë shqiptare, stanin që prodhon bulmetin e thartuar në tridhjetë vjet rresht.

Nuk ka ikur Agron Tufa. Ka ikur shkrimtari, publicisti, pedagogu, dhe së fundmi edhe drejtuesi i institucionit më antidiktaturë në Shqipëri. Nuk ka ikur një individ, por ka ikur shkrimtari që shihte çdo ditë batakun në të cilin klikat uzurpatore të artit e kulturës zhyshin shpirtin e një kombi.

Ka ikur publicisti i censuruar që përballej çdo herë me botuesit e shitblerë të mediave dhe me dyert e mbyllura të studiove të uzurpuara nga këlyshët dhe shërbëtorët e

■ Nuk ka ikur një individ, por ka ikur shkrimtari që shihte çdo ditë batakun në të cilin klikat uzurpatore të artit e kulturës zhyshin shpirtin e një kombi.

Ikja e Agronit ka 30 vjet që ka filluar. Nuk ndodhi sot. Ka ndodhur ditën kur na bënë bashkëvuajtës e bashkëfajtorë.

Klikës së Rilindjes.

Iku pedagogu që prekte çdo ditë jo vetëm mungesën e interesit për ushqimin kulturor dhe artistik të atyre që do të jenë e ardhmja e vendit, por edhe politikën mediokre dhe klienteliste arsimore në atë vend.

Ka ikur edhe drejtuesi i atij institucioni që duhet të ishte më i shenjti dhe i paprekshmi në një vend që ka dalë nga diktatura më e egër komuniste e Europës për gjysmë shekulli.

Agron Tufa u neverit dhe u ngrit e iku nga ajo hale e madhe kutërbimim e së cilës mësipëri e ndjejnë shqisat intelektuale dhe

jo ato fizike. Iku dhe ka bërë shumë mirë. Nuk ia vlen sakrificat individuale për të ndryshuar të ardhmen e atij vendi të banuar në pjesën dërrmuese nga njerëz indiferentë, apatikë dhe rehatlinj, nëse do përdorja fjalet më të buta.

Nuk ka fatqësi më të madhe sesa në vitin 2020 të kërcënohet me jetë nga mbetje të neveritshme të diktaturës një intelektual prominent. Por në një vend ku kryetar parlamenti është ish ministri i Diktaturës, ku kupola qeverisëse përbëhet nga nipat dhe bijtë e Bllokmenëve, kur në krye të Akademisë së Shkencave është vënë një figurë politikisht e diskredituar, pritet të ndodhin gjithnjë të tilla gjëra.

Ikja e Agronit ka 30 vjet që ka filluar. Nuk ndodhi sot. Ka ndodhur ditën kur na bënë bashkëvuajtës e bashkëfajtorë.

Atë ditë ka ikur Agroni.

Ka 30 vjet në ikje Agroni shqiptar. Për turpin e të gjithë atyre që drejtuan atë vend në këto tridhjetë vjet. Majtas e djathtas, njësoj përgjegjës për çfarë ka ndodhur pas rrëzimit të monumenteve të diktatorit e deri më sot.

Vallë nëse nuk do të ishte tradhtuar që në djep ëndrra jonë e dhjetorit 90-të do kishim rreth nesh sot si vendimmarrës për fatet e

vendit qënie pa integritet dhe moralisht të pështira si Brahot, Brokajt e Gjinushët? Pa përmendur qindra të tjerë si ata që shfaqen herë si politikanë, oligarkë e herë si manjatë mediash, të gjithë njësoj spekulatorë të neveritshëm në një vend të mbushur me spektatorë.

Ikja e Agron Tufës nuk është kampion alarmi, por thyerja e kësaj kambane. Ishte thyerja e kambanës e fundit që ra për veshët tuaj të shurdhët për shumë kohë, por ju e injoruat, e anatemuat, bëtë sikur nuk ishit aty, ju dukej delirant, arrivist, i ekzagjeruar. Tashmë është vonë.

Moralisht keni ikur të gjithë nga ai vend, edhe pse fizikisht vazhdoni të frymoni aty.

Pyeteni një herë veten: A kishte nevojë Agron Tufa të kacafynte aq keq me monstat prostatike deri sa të detyrohej të merre në atë moshë me gjithë familjen rrugën e mërgimit? Me kapacitetin intelektual dhe artistik të dëshmuar më së miri ndër shumë vite ai mund të siguronte një jetesë të qetë e të sigurtë për veten dhe familjen.

Përse vallë zgjodhi të jetë David vetmitar përballë hordhive të Goliadhëve të kuq dhe mavi që akoma mbajnë peng Shqipërinë?

"Think about it!", - thonë këtu ku jetoj unë në raste të tilla. "Think about it!"

Zëri dramatik i ndërgjegjes ose i përkulem flijimit tënd dhe dhembjes sate

Nga ANTON NIKË BERISHA

Agron i dashur,

Ka gjysmë qindvjetshi që merrem kryesisht me punën studimore dhe me hartimin e veprave letrare poetike dhe kam qenë "larg" politikës dhe zhurmës që e kushtëzon përditshmëria. Kjo ka ndodhur sidomos në 23 vjetët kur kam punuar si ligjërues në Universitetin e Kalabrisë në Itali (nga nëntori i vitit 1993). Shpesh ajo që ka ndodhur në jetën tonë kulturore dhe politike në Kosovë dhe në Shqipëri, veçmas në dy dekadat e fundit, kur kanë ndodhur ngjarje e dukuri me rëndësi të madhe (lufta, shpallja e pavarësisë së Kosovës, qeverisja e saj nga vetë shqiptarët, hapja e Shqipërisë përballë demokracisë dhe botës, futja e saj në disa organe përfaqësuese të Evropës etj.) më ka trazuar përtej masës. Ky trazim ndonjëherë ka marrë aso përmasash sa më është dukur se po m'i bluan eshtrat dhe po më zhbën palcën. Kjo më ka bërë të ndihem i zhgënjyer jo vetëm nga pushtetarët tanë, po dhe nga vetvetja! E keqja nuk përlligjet vetëm nga veprimet e gabueshme, shpesh të shëmtuara dhe rrënuese të pushtetarëve tanë e të disa organeve që ata udhëheqin, po pse ato veprime nuk i prekin në ndërgjegje, nuk i vetëdijesojnë për përgjegjësinë që kanë, për detyrat që duhet t'i përmbushin ndaj qytetarëve si të zgjedhurit e tyre. Kjo është ajo që duhet të na shqetësojë të gjithëve, para së gjithash vetë politikanët. Dhe sikur të mos ishte puna që bëja, të mos ishte përcaktimi im këmbëngulës, i mbështetur në parimin: meqenëse nuk mund t'i ndryshosh të tjerët, t'i ndryshosh rrjedhat, atëherë merru me veprimtarinë studimore dhe krijuese, bëj detyrën e një individi për arsye se çdo gjë në shoqërinë njerëzore fillon nga individi dhe gjithçka që ndodh brenda saj është rrjedhojë e punës së tij (secili i vë themelet e ndërtesës së veprimit dhe te jetës së vet me punë). Këtu dhe duhet kërkuar mos ndërhyrjen, përkatësisht mos reagimin tim publik përballë asaj që shpesh ka ndodhur në botën tonë, sa dhe jam turpëruar dhe e kam ndier veten fajtor për atë që ka ndodhur. Ndonjëherë edhe kur nuk merr pjesë në ndonjë veprim të gabuar ose të shëmtuar të pjesëtarëve të shoqërisë e të botës që i përket, vetvetiu, si pjesëtarë i asaj shoqërie dhe i asaj bote, a nuk bëhesh edhe ti fajtor!? Me pak fjalë, dhembjen dhe pësime të kam ndier si pjesëtar i shoqërisë shqiptare, kam synuar t'i mbëltoj ose të ngritëm mbi to me punë: s'ka formë tjetër më të denjë të dëshmosh se je pjesëtar i një kulture dhe i një bote sesa me punë, e cila mund të shihet dhe të preket (natyrisht dhe të vlerësohet): janë shkrimet, librat, ligjëratat.

Largimi yt nga Shqipëria mëmë, nga kërcënimet që të janë bërë ty dhe familjes sate edhe nga njerëz në organe përfaqësuese shtetërore, më bën ta thyej parimin tim jetësor dhe të shkruaj këtë letër të hapur për arsye se punën e largimit tënd me familje nga Shqipëria, nuk e vërej si dukuri të një individi dhe të një familje, po si dukuri që duhet ta na tundë e të na vetëdijesojë para se ajo të marrë ato përmasa që do të jenë me pasoja të jashtëzakonshme, edhe për vetë ata që sot janë në vendet me përgjegjësi të madhe shtetërore dhe politike, si zë dramatik i ndërgjegjes.

Po kujtoj këtu letrën e hapur që Nëna jonë Tereze u shkroi "me lot në sy e me dashuri të Zotit në zemër" dy kryetarëve, Gjorgj Bushit

Agron Tufa gjatë një takimi me lexues në Prishtinë, nëntor, 2019.

OPINION

Një tërmet intelektual në Shqipëri

Nga AG APOLLONI

Mbrëmë nga disa portale mora vesh që shkrimtari Agron Tufa me familje, pas një persekutimi të gjatë nga pushteti i keq dhe shoqëria e kuqe, ka kërkuar azil politik në Zvicër. Edhe pse isha i sigurt që kjo herët a vonë do të ndodhte, mbrëmë nuk doja t'u besoja lajmeve, por këtë e konfirmova shpejt nëpërmjet komunikimit direkt me familjen e persekutuar. Natyrisht, u dëshpërova shumë për dy arsye: e para, sepse Agronin e kam mik dhe, e dyta, sepse ai është shkrimtar dhe intelektual i dorës së parë. (Për veprën e tij kam shkruar disa herë dhe një nga shkrimet që jua sugjeroj ta lexoni është ai me titull "Dy tragjedi dhe një katarsis", që flet për "Gurit të varrit ia rrëfej", një roman i jashtëzakonshëm që thërret për një katarsis kombëtar).

Agron Tufa u persekutua, sepse duke i zbardhur krimet e komunizmit, tregonte se sa e nxirë është sot fytyra e Shqipërisë, që s'ka kaluar ende nëpër procesin e lustracionit.

Duke hulumtuar, gjeta një postim që kisha bërë më 29 prill të këtij viti për rastin e persekutimit të Agron Tufës. Shkurtimisht, ai përmban këtë shënim: "Në Shqipëri, këto ditë ka nisur një luftë mes shkrimtarit Agron Tufa dhe mbeturinave komuniste shqiptare. Pak më parë e pashë në një televizion shqiptar sesi fliste një militant komunist, njëfarë Arben Duka, që kishte kryer Akademinë Ushtarake, por që i pëlqente të njihej si poet (sepse kishte shkruar vargje të panumërta lavdëruese për Enver Hoxhën) dhe si gazetar i gazetës "Dita". Ai thoshte se Agron Tufa ka hyrë në gjak me historinë dhe këtë nuk do t'ia falë populli. Kërcënimi ishte i pastër. Është e tmerrshme se si në Shqipëri, në vend se të jenë në burgje, këta Duka e duduka flasin në emër të popullit dhe të historisë".

Herën e fundit kur u takuam me Agronin dhe Elvanën, këtu, në Prishtinë, para disa javësh, bëmë një bisedë heretikësh mesjetarë, domethënë folëm për kërcënimet dhe persekutimet në ditët e sotme. Shpresoja që tashmë heretikët duhet të fitojnë, jo Inkuizicioni. Por...

Tash nuk e di nëse Shqipëria po e përjeton muzzgun e demokracisë, apo ndoshta demokracia atje ishte vetëm një iluzion.

dhe Saddam Hyseinit (po jo ushtarëve) që ta parandalonin luftën, përndryshe merrnin mbi vete përgjegjësinë para njeriut dhe para Zotit për të gjitha viktimat, jetimët dhe të veajat që do t'i shkaktonte ajo luftë.

Në fillim mendova t'u shkruaj një letër të hapur kryetarit të Shqipërisë, Ilir Metës, kryeministrit, Edi Ramës, po u mëdysha: pse t'ua kujtoj atyre përgjegjësinë që duhet të kenë dhe detyrën që duhet ta përmbushin dhe ta përlligjin në çdo rast dhe për çdo rast që vë një pikë të zeze në rrjedhën e gjallimit të jetës shoqërore dhe politike të Shqipërisë

dhe të botës shqiptare në përgjithësi. Një kryetar shteti dhe një kryeministër i një vendi duhet të kujdesen dhe të luftojnë me përkushtimin më të madh për t'u siguruar një jetë normale qytetarëve për arsye se ata – qytetarët – janë subjekti ku dëshmohet më së miri puna e tyre me përgjegjësi; ata pa ta do t'ishin të pa qenë. Në periudhën e komunizmit në Shqipëri, që është dëshmuar vijimisht, sidomos me burgjet dhe vrasjet e shumta pa procese përkatëse) çdo gjë ka pasur vlerë më të madhe se njeriu!

Nuk u shkrova dy njerëzve që janë në krye

të Mëmëdheut tonë, për arsye se ajo mund të shkonte në vesh të shurdhër, sikur kanë dëshmuar disa raste të tjera, kur të tjerët u janë drejtuar atyre me ndonjë kërkesë që ka qenë krejt e arsyeshme. Në të shumtën e rasteve arsytimi ka qenë i përmbysur: është detyrë e organeve të tjera..., e kanë hequr nga vetja, pa të drejtë, përgjegjësinë. Ose dukuritë e tilla i kanë zvogëluar, pra në qenësi i kanë prapësuar dhe mohuar.

Nuk u shkrova letër të hapur dy personaliteteve më të larta të Shqipërisë edhe për një arsye tjetër: ata deri më tani nuk treguan as edhe një veprim, qoftë dhe të dorës së dytë (nga ajo që unë kam mundur të mësoj) për braktisjen tënde të vendit tënd, për flijimin dhe për dhembjen tënde.

Për të mos përjetuar të njëjtin fat dhe letra ime, po të shkruaj pandërmjetësisht ty.

Janë disa arsye që po veproj kështu, por po përmend vetëm dy:

E para: ti je një krijues që e ke dëshmuar veten me punën letrare, me veprat në poezi, në prozë dhe në fushën e studimeve, që tashmë janë bërë pasuri e artist tonë të fjalës dhe e mendimit tonë intelektual dhe shkencor kudo ku flitet shqip; me punën pedagogjike (me ligjëratat si profesor), pastaj me punën e përkthimeve letrare, me të cilat e ke pasuruar letërsinë tonë. Pos kësaj, veprimtaria jote si dejtues i Institutit për studimin e krimeve dhe të pasojave të komunizmit në Shqipëri, ku u botuan një varg librash me të dhëna e dokumente të krimeve të pushtetarëve të kuq për rreth 50 vjet – përligj përcaktimin tënd me punën tënde për shumëçka të qenësishme për botën tonë shqiptare, të sotme, po që do të shtrihet edhe në të nesërmen.

E dyta: të marr pjesë në flijimin tënd dhe në dhimbjen tënde e të familjes sate. Fatin tënd kam mundur ta përjetoj dhe unë, edhe një tjetër, secili që gjakon ta dëshmojë veten me punë për të mirën e shoqërisë që i takon e zotohet për përparimin e saj, që me punën e vet synon t'i ndriçojë dukuritë, rrjedhat, qoftë të së tashmes, qoftë të së kaluarës. Është thënë shpesh (po e përsëris edhe unë): kush nuk e ndriçon dhe nuk e njeh të kaluarën s'ka as të tashme të mirëfilltë, s'do të ketë as të ardhme. Sikur e tashmja që ndërtohet mbi të kaluarën, edhe e nesërmja ndërtohet mbi bazën e së sotmes (së tashmes).

Në kulturat e tjera, i dashur Agron, krijuesit i çmojnë dhe i nderojnë për arsye se ata janë shtylla të rëndësishme dhe, në forma të ndryshme, përligjin rrafshin e përparimit, rrjedhën dhe frymëmarrjen e një shoqërie. Fishta ynë i madh thoshte: "Ideja e naltueshme, e veshne me fjalë të bukura e të pershtatshme, nuk merr mort. Prandej nder popuj të gjytetnuem poetve të vertetë, letrarve të njimendte u ngrifen pomendore të madhnueshme, e i lavdojn e i nderojn si t'ishin do hyjnit, të thuesh; edhë breznive të reja u a paraqesin si trashigimin më të çmueshmin, per t'a ruejtë të pacenuem gjatë gjith verigës së pakputne të shekujvet".

Përkundër të gjitha rrethanave dhe pësimeve që po përjetojmë, ne do të vijojmë të frymojmë e të krijojmë edhe pse pushtetarët tanë, nuk shqetësohen shumë për këtë gjë. Pra, ne duhet të vazhdojmë punën tonë, dialogun tonë me librat për arsye se ne jemi ne, vetëm kur dëshmojmë me punën tonë që bëjmë ose, siç thotë Guliem Blinishti, "Librat janë dialogu, që shkrimtarët e shkëmbejnë me shpirtin e tyre, nga jeta në jetë".

Prishtinë, dhjetor 2019

letër e hapur

“Bota është bërë e vogël,
por të bëhet i madh njeriu”

Nga VISAR ZHITI

I dashur Agron,

Së pari, Ju dëshirojmë të jeni mirë, kudo qofshi, bashkë me Elvanën dhe fëmijët, që meritojnë çdo sakrificë dhe gëzime pa fund.

Edhe pse jemi shumë larg, përtej oqeanit, në SHBA, Eda dhe unë jemi vendosur afër Chicago-s, në një vend të heshtur dhe të veçuar, pa shumë lajme, ku dimri tashmë ka ardhur, me temperaturat minus - dhe jo vetëm ato janë minus për ne, - bashkë me dimrin, pra, na erdhi dhe lajmi i ikjes Tuaj familjarisht nga atdheu.

Edhe pse mua më dukej se pritej një ndodhi kësisoj, pa na befusuar dhe aq, se kështu është realiteti ynë, dramatik dhe i pabesë, gjithsesi na ka shqetësuar, shqetësim i natyrshëm për Ju, fëmijët dhe vendin.

Ikja sigurisht që pati një shkak dhe lute mi që pasojat të jenë për mirë.

Puna Juaj e madhe si drejtor i Institutit të Studimeve të Krimeve të Komunitetit mbetet e rëndësishme, plot me nxjerrje dëshmish tronditëse nga jeta, nga anti-jeta jonë infernale në burgje, ku me ne ishte dhe ati juaj, në kampet shfarosëse aushviciane, etj., nga epoka e diktaturës më të egër në Europë dhe e gjitha kjo u shndërrua dhe në një akuzë të hapur, vazhdim i duhur i ofshamave dhe akuzave tona ndaj sundimtarëve, krimi shtetëror i të cilëve kishte nisur që gjatë Luftës së Dytë Botërore, ku fitimtarët, nga çlirimtarët të vendit, u shndërruan menjëherë në pushtues të tij, u çlirua Shqipëria dhe shqiptarët u robëruan më keq se kurrë. Më parë se universitetet ata hapën burgjet dhe institucionalizuan dhunën duke mos e ndërprerë persekutimin, duke iu ngazëllyer si sadistë atij, duke e shitur me gjakun tonë si fitore të përgjithshme.

Të rrëfyerit e kësaj, me një polifoni të dhimbshme sot, një kor më tragjik se ai i antikitetit kështu, kjo hata e madhe nuk mund të durohej dot as si libër në shekullin XXI në Shqipërinë tonë të vogël nga ata që e bënë apo i shërbyen asaj diktature dhe nga bijtë e tyre, deputetë, ministra, gazetë, televizion, pedagogë, antilibra, opinion klanor, presidentë, grupe të kamufluara terrori, etj., të pasuruar të gjithë, ndoca pas emigrimit të fshehtë duke u bërë dhe qytetarë të Europës e më tej, etj., etj., kur ne duhej ta duronim diktaturën e tyre si vuajtje reale në jetë dhe pas saj, si të braktisur dhe të harruar deri në nëpërkëmbje në postdiktaturë, kur Shqipëria jonë është, si të thuash, në sistemin demokratik që ëndërruan ish të përndjekurit, ish të burgosurit, por, për paradoks, pa i dashur ata vetë, gjithandëj, me mosdashuri edhe mes nesh. Idetë dhe dëshirat dhe aleatët idealë të ish të persekutuarve, BE-ja dhe SHBA-ja po, i duan, por jo neve, ish të persekutuarit dhe mbi vuajtjen tonë vazhduan, pa asnjë ndjesë a dënim moral, ndryshimin e të dikurshmes në shpëtim dhe dobi të vetes:

e kam thënë, ne kemi një demokraci me kundërshtarët mizorë të demokracisë, një

■ Puna Juaj e madhe si drejtor i Institutit të Studimeve të Krimeve të Komunitetit mbetet e rëndësishme, plot me nxjerrje dëshmish tronditëse nga jeta, nga anti-jeta jonë infernale në burgje, ku me ne ishte dhe ati juaj, në kampet shfarosëse aushviciane, etj., nga epoka e diktaturës më të egër në Europë dhe e gjitha kjo u shndërrua dhe në një akuzë të hapur, vazhdim i duhur i ofshamave dhe akuzave tona ndaj sundimtarëve, krimi shtetëror i të cilëve kishte nisur që gjatë Luftës së Dytë Botërore, ku fitimtarët, nga çlirimtarët të vendit, u shndërruan menjëherë në pushtues të tij, u çlirua Shqipëria dhe shqiptarët u robëruan më keq se kurrë.

kapitalizëm me armiqtë e kapitalizmit, të cilët nga idhtarë të remë ose jo të pronës sociale, të përbashkët dhe të askujt, u bënë pronarë të ethshëm, të dyshimtë, oligarkë të Shqipërisë.

Jeta jonë prapë mbeti e vështirë, në fund të fundit si e të shumtëve, por shpesh më e pa durueshme, pa drejtësi dhe pa përgjegjësi, pa kujtesë dhe të vërtetat, me moral të rrëzuar. Të mbetur në vetmitë tona që shqetësojmë dhe vetëm me pranitë, mjafton që jemi dhe shndërrohemi në akuza të gjalla...

I dashur Agron,

S'e di pse u zgjata, nga nevoja për të përsëritur shqetësimet e paqetësuar, ngaqë e ndjej ikjen Tuaj duke kërkuar azil politik në Zvicër, i sulmuar banalshëm dhe i kërcënuar deri dhe me jetë, që s'je i vetëm, i bindur që e ndjeni shumë dhe fatin tonë, të ne që jemi, si të thuash, “lënda e parë” e Institutit që drejtonit me dinjitet dhe guxim, i pësimi dhe dëshmive të rënda tonat.

Kur detyrohen të ikin studiuesit e persekutimit nga Shqipëria, ç'duhet të bëjnë të persekutuarit e mbetur gjallë, që ende u dhembin kockat nga prangat?

Agron,

Kujto atin, kujto të ikur e mëdhenj të mëparshëm, kujto persekutimin e tejmë dhe merr forcë, na kujtoni ne, nëpërkëmbjen që na bëjnë dhe sulmet e herëpashërshme, edhe mua kujtomë, Mik i dashur, kur më sulmuan me të padrejtë Presidenti i Republikës, ish-oficeri me armë i diktaturës apo ish-shëfi i ikur i policisë së burgut, shtypësi me hekur dhe gjak i revoltës tonë në burg e të tjerë barbarë me klanin e tyre e censorët e dikurshëm të poezive tona e deri te vrasja më e fundit afër shtëpisë së bashkëvuajtësit tonë, që e kishte të shkruar mbi lëkurën e vet dëshminë dhe akuzën kundër krimi shtetëror, etj., etj.

Ne u ndjemë sërish të hedhur në arenë si gladiatorët mes bishave.

Ne e kujtojmë që pas sulmit, Ju u ngritët në mbrojtjen tonë, akuzuat si ne duke rrezikuar.

Prandaj keni dhe mirënjohjen.

Shembujt janë të shumtë.

Kujto prapë revoltat e reja të ish të burgosurve në postdiktaturë, grevat e reja të urisë, vetëdjegjet martirizuese, heshtjen e tyre të madhërishtme, ikjet e tyre të mëpastajme drejt lirive të tjera dhe merr forcë si Anteu.

Kujto dhe tërmetin e tanishëm, të vvarët dhe gërmadhat e tij që na dhembnin, dimrin jashtë, fëmijët e trembur, njerëzit që bashkohen, mundin e rimëkëmbjes, botën që s'na lë vetëm në pikëllimin dhe mynxyrën tonë. Kujtohu që është e pamundur të jesh vetëm, qoftë për mirë, qoftë dhe për keq.

Bota është bërë e vogël, themi shpesh, por të bëhet i madh njeriu, shtoj unë.

Agron,

Ju sërish ngritët një alarm të ri tani duke ikur, të rëndësishëm dhe të duhur dhe, për fat, të shumtë janë mbështetësit dhe bashkëlufëtaret e kauzës së përbashkët.

I bindur që do të vazhdoni betejën, si shkrimtar dhe qytetar i lirë në një botë të lirë, veprimtar i palodhur i të vërtetës dhe i të drejtës, i përlur para dhimbjes njerëzore, krah për krah me të vuajturit dhe të persekutuarit siç ishte dhe vetë nga burgu i atit Tuaj, për ta treguar me kurajo e kulturën e duhur të keqen tonë që ajo të njihet nga të gjithë për të mos u përsëritur ndër të tjerë, te askush në askund.

SHBA tani ka shtuar dhe Ditën e Kujtesës Botërore, 7 Nëntorin, në nderim të 100 milionë viktimave të komunizmit, ku janë dhe martirët tanë, që kundërshtuan heroikisht.

Edhe kujtesa jonë duhet t'i shërbejë përvojës dhe përpjekjes për pajtimin e drejtë dhe paqen e drejtë me historinë dhe veten. Është ende e vështirë. Mjafton të kujtojmë ceremoninë e rivarrimit të një patrioti të madh dhe intekektuali të madh, bir i Frashërlinjve që ribënë Kombin, se si u hodhën egërshane mbetjet e diktaturës, që as vdekja nuk i qetëson. Por nuk duhet sprapsur. Përpara për të afruar një të ardhme më të mirë se tonën të fëmijët.

Është detyrë ruajtja e tyre, rritja dhe edukimi me dashuri; “Mësomë të dua” lutej Shenjtja jonë Nënë Terezë dhe Ju bëtë një detyrë ndaj fëmijëve Tuaj, me përkushtimin dhe sakrificën prindërore. Askush nuk ka të drejtë të qortojë kërkesën Tuaj për azil, ndërkaq meritoni mbështetjen tonë dhe të të gjithëve.

Ne Ju urojmë mbarësi dhe forcë, durim dhe gëzime bashkë me gëzimet e fëmijëve, punë dhe art dhe dhimbje që së bashku të bëjmë më të mirën tonë për vendin...

Siç Ju thashë unë jam larg, edhe nga jeta tani, edhe nga bota, siç e dini, jam vetëm dhimbje, që e ndjen dhimbjen nëpërkudo...

Përqafime vëllazërore,
Visar Zhiti

REAGIME

Bardhyl Londo:

Tërmeti i dyte ndodhi: Agron Tufen, nje nga shkrimtaret me te talentuar shqiptare e detyruan te braktise atdheun e tij te dashur per te cilin ka bere aq shume. Shqiperia thyen keshtu nje tjetër rekord famekeq: nje shkrimtar nga me te njohurit ne periudhen postdiktatoriale detyrohet te kerkoje strehim politik ne nje vend tjetër per te siguruar jeten e femijeve te tij. Tani le te dale kryeministri dor-dolec dhe shakaxhi dhe te deklaroje: e cfare ka ketu? Kjo ndodh dhe ne Kroaci dhe ne Bullgari... Per cudi pas ketij termeti te dyte heshtin shkrimtaret, heshtin organizatat e tyre, hesht. PEN KLUBI. Po kur do te ndjeheni dhe organizoheni o njerez?

Flurura Açka:

Liria dhe AntiLiria e Agronit

Gjatë ditëve të panairit të Librit, me Agronin na u desh të shkonim në promovimin e një autoreje të re shqiptare. Me qetësinë e tij, me një kujdes të admirueshëm profesional, Agron Tufa i bëri një analizë të hollësishme librit poetik që na kishte mbledhur, e tillë, që nuk mund të ishte e një njeriu që ishte në nxitim e sipër për të ikur. Ajo ishte edhe hera e radhës kur u rrokëm përqafe, por jo e fundit. Ne e përzumë Agronin me heshtjen tonë. Tani po flasin shumë, dhe mirë bëjnë, por kur Agron kërcënohej, fyhej, poshtërohej nga po ata njerëz që nuk kursejnë askënd, nga po ato puseta me imunitet shtetëror shpesh, ku ishim ne? Agron i dashur, bërë shumë mirë, ne jemi mësuar ta përzëmë me shkëlma “Mendjen” nga Shqipëria. Europa është atdheu i Lirisë, Shqipërinë më parë duhet ta pastrojmë nga AntiLiria, por kur?

Arber Ahmetaj:

Agron Tufa, mik i dashur, autor i talentuar: ti ishe në listën e pushkatimit. Po t'afrohej dita! I ke lënë duarthatë vrasësit! Por, ata do kalojnë tek emri tjetër në listë! Ata e realizojnë planin! Ty t'mbetet tu dalësh zot, siç bënë me ne ata që shpëtuan para nesh! Mos u ndal! Duke shpëtuar veten, mund të shpëtosh edhe të tjerë! Jeta jote këtu do mbrohet! Ti nga këtu, mund e duhet ta ngresh zërin për të shpëtuar të tjerët! Kam kaluar asaj rruge! E di sa vështirë do ta kesh! Por për ty, vështirë, s'do të thotë e pamundur! Të njoh e të kam lexuar! Ti përbën brezin e tretë, fëmijët tu, të katërtin, që dhunuesit e Shqipërisë sonë, deshën ta eliminonin! S'duhet ta harrojmë vullnetin e tyre për t'na vvarë! Do ua kthejmë ndryshe, do i turpërojmë per ligësitë e tyre për dhjetë breza! Me dritën tonë, me letërsinë tonë!

Besnik Mustafaj: Pse ata që e kërcënuan s'kanë frikë dhe fshihen pas Edi Ramës?

Nga BESNIK MUSTAJ

Agron Tufa është tashmë de facto azilant politik. Tërmet i dytë, e quajti poeti i mirënjohur Bardhyl Londo largimin e tij. Agron Tufa është një nga autorët më të spikatur të letërsisë së sotme shqipe, me një vepër të gjerë në prozë, poezi, ese dhe përkthime.

Është edhe një profesor universiteti shumë i dashur dhe i çmuar për studentët dhe ish-studentët e tij. Përfytyrimi i largimit të tij si një kataklizëm nga ana e poetit Bardhyl Londo, nuk lidhet megjithatë as me dëmet që do të pësojë nga ky largim letërsia bashkëkohore shqipe dhe as mësimdhënia në universitet. Mungesa (e përkohshme) fizike e autorit në arealin e Republikës së Shqipërisë nuk do të ketë asnjë ndikim në përhapjen e veprës së tij letrare të shkruar e të botuar tashmë dhe as në atë që ai do të vazhdojë të shkruaj.

Sepse unë jam i bindur që ai do të vazhdojë ta plotësojë veprën e tij në prozë, poezi e ese. Asgjë nuk mund ta ndalojë për t'u ngjitur pareshtur në rrugën e letërsisë që është edhe destini i tij hyjnor. Bindja ime se ai nuk do ta ndalë punën e shkrimtarisë mbështetet edhe në përvojën e dy paraardhësve të tij të shquar, të cilët ishin në moshën e tij sot, kur u detyruan të merrnin, për të njëjtën arsye, rrugën e emigrimit politik drejt Europës Perëndimore: Ernest Koliqit dhe Ismail Kadaresë. Pra, mua si lexues i të gjithë veprës së tij, nuk më shqetëson fare mungesa fizike e autorit në Tiranë. Madje, sikur të mos e kisha mik Agron Tufën, ndoshta as që do të mendoja se ku jeton ai.

Përfytyrimi i ikjes së Agron Tufës si një tërmet nga ana e poetit Bardhyl Londo lidhet me një dimension tjetër të personalitetit të tij. Në mos gaboj, Agron Tufa ishte në mandatin e tij të tretë si drejtor i Institutit për Studimin e Krimeve dhe Pasojave të Komunizmit. Sipas ligjit, mandatin e tij e jep bordi i këtij Instituti, i zgjedhur ky nga Parlamenti, që do të thotë se puna e këtij Instituti vlerësohet si e rëndësishme së veçantë për shtetin dhe për shoqërinë. Agron Tufa është në drejtimin e tij qysh në themelimin. Nuk është vendi këtu të bëjmë bilancin e punës së tij afro dhjetëvjeçare, por fakt është se rrallë ndonjë institucion shqiptar i ngritur nga hiçi është afirmuar kaq shpejt, duke zënë vend qendror në vëmendjen e elitave dhe të publikut shqiptar lidhur me problematikat që burojnë nga studimi i krimeve dhe pasojave të komunizmit në Shqipëri.

Përmbledhtazi do të thënë se këto problematika do të duhet të mishërojnë së bashku qëndrimin kolektiv të shoqërisë tonë ndaj të vërtetës historike dhe politike të regjimit komunist, e vërtetë kjo që kalendari kishte i përket të kaluarës, pra, nuk mund të ndryshohet, por që rrezatimet e saj vazhdojnë të veprojnë mbi të sotmen, rrjedhimisht edhe të ardhmen e shoqërisë tonë. Nevojën që ka procesi i ndërtimit të një realiteti demokratik për nxjerrjen në dritë të kësaj të vërtete më duket se e ka shprehur afro 30 vjet më parë më thjeshtë dhe më mirë se kushdo ish-Presidenti i parë paskomunist i Bullgarisë, i ndjeri Zhelju Zhelev, një historian i shquar i peri-

Shteti nuk e mori Agron Tufën në mbrojtje përballë kërcënimeve të tyre të hapura e të fshehta dhe të përsëritura me një intensitet në rritje, sidomos gjatë dy viteve të fundit. Nga ana e tij, Agron Tufa, me vetëdijen e lartë të një shërbëtori të shtetit, bëri gjithçka ishte në dorën e tij për t'i shkruar përpara misionit të vet, në emër të interesit madhor të Shqipërisë. Ai hodhi poshtë me përbuzje të gjitha ofertat për të bërë kompromise që do t'i kthenin qetësinë vetjake e familjare, por që do t'i mbyllnin gojën dhe kërkoi mbështetje atje ku i takonte me ligj ta gjente mbështetjen: te shteti.

udhës së fashizmit, të cilit, kur iu kërkua ta kthente faqen e historisë së komunizmit në emër të hedhjes së vështrimit përpara, u përgjigj se po, do ta kthejmë patjetër faqen, por më parë duhet ta lexojmë.

Me hamendje e them se një nga arsyt kryesore pse Zhelev nuk mori një mandat të dytë si President i Bullgarisë, qëndron pikërisht te përpjekjet e tij për t'i dhënë mundësi shoqërisë bullgare ta lexojë me vëmendje dhe ndershmëri faqen e historisë së komunizmit para se ta kthejë atë par ta mbyllur përgjithmonë. Përvoja ka treguar se leximi i një historie kombëtare të dhunshme, të përgjakshme, nuk është një detyrë që mund ta kryejë shoqëria civile, përfshirë këtu edhe Akademinë e Shkencave, sado i madh të jetë përkushtimi i saj. Për vetë kompleksitetin e saj, një punë të tillë mund ta kryejë vetëm shteti, si akt dhe si shprehje e vullnetit të tij për t'u pastruar nga metastazat e të keqes. (Me ndihmën e amerikanëve) Këtë e kuptuan menjëherë pas Luftës edhe gjermanët. Më në fund, në vitin 2010, këtë e kuptoi edhe shteti shqiptar dhe ngriti, me ligj të posaçëm, Institutin për Studimin e Krimeve dhe Pasojave të Komunizmit, në krye të të cilit u emërua Profesor Doktor Agron Tufa.

Siç do të provohej gjatë viteve në vazhdim, ishte gjetur njeriu i përshtatshëm. Agron Tufa kishte formimin intelektual, integritetin moral, si edhe frymëzimin personal për ta kryer me nder këtë detyrë. Po, edhe frymëzimi duhej, në mënyrë që puna e ekipit të vogël të këtij Instituti të shndërrohej në mision, ashtu siç u shndërrua me të vërtetë. Shumë veta në Shqipëri kishin parë gjatë kohës tek Edi Rama simptoma të një nostalgjie enveriste për metodat si i pëlqente ta ushtronte pushtetin.

Por të rrallë do të kenë qenë ata, ma merr mendja, të cilët e kishin kuptuar se bërthama e fortë elektorale, e cila do ta sillte Edi Ramën në krye të pushtetit në vitin 2013 dhe do ta mbante atje kaq gjatë, ishin enveristët, jo më ca "gërdalla pa dhëmbë", siç i quajti një nga opinionistët tanë në modë, por skuadronë të organizuara mirë, me ndjeshmëri dhe disiplinë e një sekt. Shkak real që ata të dilnin nga nëntoka e kriminalizuar, prej ku tërhiqnin fijet e pushtetit rilindës, për t'u shfaqur para mbarë opinionit publik me zë dhe fytyrë, u bë pikërisht Agron Tufa me ekipin e Institutit, që drejtonte. Duke pasur pushtetin nëpërmjet Edi Ramës, ata dëshmuar se nuk kanë më frikë jo vetëm nga e kaluara e tyre, por as nga shteti i sotëm.

Vetëm kjo shpjegon pse shteti nuk e mori Agron Tufën në mbrojtje përballë kërcënimeve të tyre të hapura e të fshehta

dhe të përsëritura me një intensitet në rritje, sidomos gjatë dy viteve të fundit. Nga ana e tij, Agron Tufa, me vetëdijen e lartë të një shërbëtori të shtetit, bëri gjithçka ishte në dorën e tij për t'i shkruar përpara misionit të vet, në emër të interesit madhor të Shqipërisë. Ai hodhi poshtë me përbuzje të gjitha ofertat për të bërë kompromise që do t'i kthenin qetësinë vetjake e familjare, por që do t'i mbyllnin gojën dhe kërkoi mbështetje atje ku i takonte me ligj ta gjente mbështetjen: te shteti. Nuk e gjeti këtë mbështetje te Policia. Por nuk e gjeti as te Prokuroria, as te gjykatat, të cilave iu drejtua me denoncime konkrete, ndoshta jo me ndonjë shpresë të madhe te drejtësia e tyre, por me besimin prej qytetari të lirë tek e drejta e vet mbështetur në kushtetutë. Shpërfillja e plotë, që të denoncuarit prej tij i bënë gjithë kohën sistemit të drejtësisë, ku nuk u paraqitën as edhe një herë, përbën një fakt tronditës.

Jo vetëm kaq. Ata vazhduan kërcënimet e tyre, të artikuluara deri edhe në foltoren e Parlamentit të Republikës sonë. Me këtë sjellje, ata treguan praktikisht se pushteti i tyre është mbi shtetin. Çfarë mund të bënte Agron Tufa në rrethana të tilla dramatike për të ruajtur integritetin fizik, domethënë jetën e vet dhe të familjes së tij? Kur në letërën e tij të dorëheqjes, ai thotë se u gjend vetëm, sigurisht që ka plotësisht të drejtë. Por unë besoj se ka parasysh braktisjen që i bënë përballë rrezikut ekzistencial ata që i detyron ligji për ta mbrojtur dhe që paguhen me taksat tona për ta kryer këtë detyrë. Nuk besoj që ai ka pritur që ne, kolegët e tij të letrave e që pajtoheshim me vepërtarinë e tij si drejtor i Institutit për Studimin e Krimeve të Komunizmit, ta mbronim me trupat tanë. Do të ishte shumë naive dhe jo realiste sikur të mendohej një gjë e tillë.

Ai nuk ka qenë kurrë i braktisur nga një pjesë e madhe e elitës intelektuale të vendit. Përkundrazi, ka qenë dhe mbetet i mbështetur dhe i vlerësuar. Pra, çfarë mund të bënte ai në rrethanat dramatike për jetën e vet dhe të familjes? Zgjidhi të vetmen rrugë që i kishte mbetur: kërkoi mbrojtje nga një shtet tjetër për jetën e vet dhe të familjes dhe ku do të mund ta zhvillojë pa pengesa vokacionin e tij si njeri i fjalës dhe imagjinatës së lirë. Po punën e tij këtu për studimin e krimeve të komunizmit kush do ta bëjë, për sa kohë spartakët e Rilindjes janë ende plot me pushtet? Pikërisht këtë aspekt kishte parasysh poeti Bardhyl Londo, kur largimin e Agron Tufës e quajti tërmet. Po kush u trondit nga ky tërmet?

* Marrë nga gazeta "Panorama"

REAGIME

Adil Olluri:

Agron Tufa është njëri nga shkrimtarët më të rëndësishëm shqiptarë. Ai i dha letërsisë sonë vepra letrare, si "Dueli", "Mërkuna e zezë", "Tenxherja", "Gurit të varrit ia rrëfej", që për nga ana stilistike, tematike e narrative janë vlera të tejkonshme letrare. Ai do t'i japë letërsisë sonë edhe vepra të tjera të arrira. Si lexues i vëmendshëm i veprës së tij letrare, them që jemi me fat që e kemi një shkrimtar të tillë. Andaj, lajmi se ai është larguar nga Shqipëria për të kërkuar strehim politik në Zvicër më pikëlloj shumë.

Shpresoj që në një kohë më të mirë, ai do të kthehet sërish në Tiranë dhe ky kthim të jetë triumfal. Agron Tufa i duhet Shqipërisë edhe me praninë e tij fizike. I duhet për ta vazhduar krijimtarinë artistike dhe vepërtarinë intelektuale në vendin e tij. Ndaj plotësisht mendimin me mikun tonë të përbashkët, shkrimtarin po aq të rëndësishëm sa Tufa, të nderuarin Virion Graçi, se "do të donim ta kishim këtu mes nesh, jo vetëm me shkrim". Shqipëria është më e fuqishme kur i ka pranë vetes njerëzit me integritet moral e profesional, si Agron Tufa.

Në bisedën tonë të fundit i thash se do të të shkruaj në çastin e parë që do të jem në Tiranë, për të pirë kafe dhe për të bërë llafe miqësore e letrare, si shumë e shumë herë. Kështu që, kafënë me të u dashka ta shtyj për një ditë më të mirë. U dashka ta shtyj deri në kthimin triumfal të Agron Tufës.

T'ju rikujtoj se aktiviteti i fundit letrar shqiptar që mori pjesë Agron Tufa ishte festivali i prozës artistike "FICTION FEST", që organizohet nga Qendra për Kulturë dhe Edukim "Sheshi", të cilën e drejtoj unë. Është privilegj të bashkëpunosh me Agron Tufën

Njashtu, është nder dhe krenari të kesh miqësi letrare me Agron Tufën.

Paç shëndetin, begatinë, rahatën e pasosur për vete e për familjen!

U pafshim sa më shpejtë që do të jetë e mundshme!

Balil Gjini:

Trishtim i madh për këtë vend. Agron Tufa, njeri dhe shkrimtar i rrallë, e ka braktisur këtë vend. E ka braktisur sepse, siç thoshte në një nga statutet e tij, ndihej i kërcënuar mes seherit të madh shtetëror.

Gjithë skota e kuqe e komunistëve iu turrën atij që, me një grup shokësh, u përpoq të nxirrte në dritë e diellit të vërteta kutërbonin era tmerr. Ndërkohë, skota të tëra sharlatanësh, puthatorë e lavire të pushtetit, flasin për demokraci dhe të drejta të njeriut. Turp! Turp! Turp!

opinion

Ikja e Agron Tufës duhet të tingëllojë si një këmbanë zgjimi

Nga GAZMEND KAPLLANI

Post Bunk'Art. Kjo është një liste me emra dhe fotografi të drejtoreve të kampeve të punës dhe burgjeve të tmerrshme dhe denohej elita dhe pjesa më e mirë e kombit shqiptar për 45 vjet me radhe. Mes tyre edhe fotoja e drejtorit të Qafe Barit E.C.

Sot E.C. është qytetar Gjerman – dhe që atje ka sulmuar dhe hedhur balte dhe ofenduar viktimat e tij.

Një gazete e tere, pa teklif fare, ka mirepritur në faqen e parë shkrimet e tij të gjata, delirante dhe cmirzeza. Kjo nuk ndodh në vitin 1989, madje as në vitin 1999. Ndodhi në vitin 2019.

Disa nga dokumentet e Bunk'Artit janë nxjerre fare punës së Institutit të Studimeve për Krimet dhe Pasojat e Komunizmit. Sot ish-drejtori i Institutit Agron Tufa gjendet i vet-syrgjynosur në Zvicër sepse i trembet të tashmes dhe të ardhmes për familjen e tij.

Nuk e di si matet frika e një njeriu ndaj shantazheve dhe kanosjeve që i behen nga persona me emer dhe pa emer. Dime që personat me emer gjejnë azil shpirtmadh në gazeta për të artikulluar sulme denigruese, shantazhe, për të krijuar një klimë "lincimi" të një personi ngaqë nuk janë dakort me idetë e tij. Persona me emra që kanë gazeta për të botuar çdo lloj marrezie dhe kercenimi që nxjerrin nga goja, kanë pozita në parlament, kanë lidhje me struktura prane dhe rrotull pushtetit. Nuk e di, pra, si matet frika e një njeriu në një klimë të tillë. Ajo është ceshtje personale e gjithkujt dhe si e tillë duhet respektuar. Ata që nuk e respektojnë duket se mendojnë që është qejf i madh të marresh familjen dhe të nenshtroresh procedurave të dhembshme, për mos të thënë poshteruese për një intelektual, të azilit politik. Të mendosh në këto mënyra ose duhet të jesh krejt teneqe nga trute ose të jesh ithtar i cinizmit moral.

Ikja - le të urojme jo pergjithmone - e Agron Tufes duhet të tingëllojë si një këmbanë zgjimi, të pakten për të nxitur një debat se "ku e lamë e ku na mbeti". Një debat për gjendjen e mjerueshme të dialogut publik në atdheun tonë. Me thoni një vend tjetër të Europës Lindore ku ish-drejtorët gulagesh denigrojnë viktimat e tyre në faqet e para të gazetave? Me thoni një vend tjetër të Europës Lindore ku ish gjykues të regjimit, që deklarojnë publikisht krenarinë si bashkëpunetore të regjimit totalitar ulen dhe zgjidhen pa teklif në Parlament, leshojnë fushata denigrimi dhe lincimi moral kundër kundërshtarëve të tyre ideologjike me të njëjten gjuhë që perdornin edhe gjatë regjimit totalitar?

Është ky një vend që toleron dhe mirekupton xhelatin që keqtrajton perseri viktimën e tij të dikurshme, ndërsa quan qesharak kerkimin e azilit nga një intelektual si Agron Tufa, i cili as ka torturuar kurrë, as ka qene drejtor kampesh, as ka firmosur urdhera pushkatimesh dhe burgimesh por që mbron idetë e tij në rrugë paqesore – pavaresisht në se dikush është

apo nuk është dakort me mënyrën se si dikush mbron dhe promovon idetë e tij. Madje pavaresisht nëse dikujt i pelqen apo nuk i pelqen karakteri i Agron Tufes. Ketu kemi të bëjmë me ceshtje parimesh themeltare për një shoqëri që deshiron të jete e civilizuar, jo me thashetheme kafenesh. Mua personalisht frika e Agron Tufes me shqetëson tej mase. Ikja e tij me trishton shumë dhe me problematizon për të tashmen dhe të ardhmen e këtij vendi.

Katedra e Studimeve Albanologjike Hidai Bregu në Universitetin DePaul në Cikago të cilin drejtoj do mbeshtese, promovojë dhe mbrojë lirinë e fjalës dhe të hulumtimit të gjithë atyre që perpiqen të kontribuojnë me seriozitet për pasurimin e kultures së dialogut, të kujtesës dhe të vertetave, sidomos atyre "heretike", ngado ardhshin ato. Është detyra jone akademike, intelektuale dhe morale të

shprehim mbeshtetjen tonë për z. Agron Tufa. Të njëjten mbeshtetje akademike, intelektuale dhe morale do shprehim për gjithkënd behet shenjester e fushatave të lincimit moral dhe kanosjeve për arsye të ideve të tij/saj, qoftë i/e djathtë, i/e majte apo apolitik, qofshin njerez me të cilët idetë dhe karakteret na perputhen ose jo.

Është detyrë e të gjithë atyre që merren me historinë dhe kulturën shqiptare sot të krijojmë hapësira për të promovuar në mënyrë paqesore këto debata të dhembshëm për historinë tonë, për të cilin kemi kaq shumë nevojë. Të pakten ta promovojmë në që jetojmë jashtë, meqenese në Shqipëri duket se nuk ekziston ende siguria për një hapësirë të tillë.

Duhet të gjithë të kontribuojmë që të dalim, një here e pergjithmone, nga bunkeri i errët dhe çnjerezor ku na futi regjimi totalitar...

REAGIME

Vetmia e Agron Tufës!

Nga EMIN AZEMI

Shkrimtari Agron Tufa iku nga shtëpia e tij dhe gjeti strehë dikund në Zvicër. Ai nuk u ndie sigurt më në shtëpinë e tij. U frikësua më tepër për fëmijët dhe gruan, se një ditë mund të ishin cak i ndonjë çmendurie kriminale.

Por, ajo që shqetëson më tepër, kur jemi të ky rast, është heshtja, ose reagimi i vonuar i shoqërisë shqiptare.

Heshtën institucionet që jetojnë nga fryma dhe shpirti i artistëve.

Heshtën shumica e shoqatave e asociacioneve të krijuesve e artistëve...

Por çuditërisht reagojnë me vonesë edhe vetë shkrimtarët... Këta të fundit madje nuk ishin me Agronin atëherë kur ai mbeti i vetëm në përballje me kopenë e cubave të dalë nga inkubatorët e (neo) komunizmit.

Çka është kjo ndërgjegje që aktivizohet vonë e shkrimtarëve artistëve të Shqipërisë dhe pse ata bëhen gjallë vetëm sa për t'u dukur?! Vetëm sa për të hedhur firmën në reagimin e radhës?!

Po të ndodhte në Poloni, Çeki, Hungari, Suedi, kjo çka ndodhi me Agron Tufën në Shqipëri, që moti do të ishin shkarkuar (dorëhequr) disa përgjegjës zyrtarë, ishin bllokuar nga shkrimtarët dhe artistët dyert e Parlamenti, Qeverisë dhe institucioneve tjera. Reagimi atje madje do të ndodhte shumë më heret, atëherë kur shkrimtari ka nevojë më së shumti të ndjehet se nuk është vetëm.

Duhet ta themi, pra, pa frikën se po i hymë në hak dikujt, se Agron Tufa mbeti vetëm, atëherë kur kishte më së shumti nevojë për shumëfishim zërash që akuzojnë epokën e errët të komunizmit, për mbrapshtinë që ua ka bërë shqiptarëve.

Edhe në kohën e Stalinit internoheshin shkrimtarët, kurse zhdanovët mprehnin tëhun e kritikës kundër 'reaksionarëve' në komunitetin e letrave, por tani pse frikësohemi kaq shumë nga Gullagët imagjinare që i projektojmë për të justifikuar mosreagimin tonë kolektiv.

Agron Tufa ishte mirë me statusin e tij prej pedagogu dhe shkrimtari dhe ai gjithë këtë kauzë morale e intelektuale nuk e ndërtoi duke i shtu mirëqenies së tij ndonjë favor plus. Përkundrazi, ai me angazhimin e pandalur viteve të fundit, veç sa e prishi komoditetin e tij dhe të familjes, por a u desht që një shkrimtar i kalibrit të Tufës të bëjë gjithë këtë rrugë gati vetëm....

Vetmia e Agron Tufës një ditë do të bëhet leit-motiv i ndonjë subjekti letrar/filmik, por ajo që e shëron plagën e një shoqërie është nevoja për një katarsis moral, i cili si duket ende nuk i ka ndodhur shpirtit tonë konformist...

Për lirinë e Agronit dhe humbjen e lirisë tonë

Nga **BUJAR KAROSHI**

1. Kjo foto është në një nga netët e fundit në Tiranë me Agronin dhe Elvanën. Ndenjëm deri vonë – si kurrë më parë - dhe nuk ndaheshim dot. Pas një darke me poetin Kira Mantsu, ku kujtuam e folëm për poetët më të mirë bashkëkohorë europianë, morëm rrugëve të Tiranës për të gjetur një kafe... Kafe në mesnatë? Asnjëri nuk i pihet kafe, por askush nuk thoshte që duhet të ikim në shtëpi. Me sa duket ishin orë bisede e malli mes "miqve më të mirë, për zemër, që na i ka falë Zoti", siç do të shkruante një natë më pas në dedikimin e librit të ri të sapobotuar...

Kontaktuam mesnatën e 26 nëntorit, pas tërmetit, për t'u pyetur sesi po e përballonin situatën...

"Jam në merak për ju, - tha, - sepse ne jemi jashtë shtetit".

Kur mora vesh lajmin se kishin kërkuar familjarisht azil politik, isha duke lexuar tregimin e radhës nga libri "Kur këndonin gjelat e tretë"...

2.

Prej asaj dite kam dashur të shkruaja diçka, në shenjë solidariteti me Agronin, Elvanën dhe fëmijët e tij, por fjalët nuk i gjeja dot. Prej gati një viti dhe veçanërisht nga 1 prilli, sulmet ndaj tij personalisht, për shkak të detyrës (e theksoj: vetëm për shkak të detyrës) ia kishin prishur qetësinë. Për t'i treguar një shenjë solidariteti sa herë kisha pak kohë, e pinim një kafe së bashku. Një kafe që ftohej, sepse na rrëmbente biseda, rreth punës, sulmeve ndaj tij, por edhe për sigurinë e familjes dhe fëmijëve. Sidomos ai ishte i shqetësuar për ta, pasi Agroni, ndryshe nga "ajka" e pushtetarëve tanë gjatë këtyre 20 viteve, i shkollon fëmijët e tij në shkolla publike, jo në ato privatet, ku paguhet siguria më shumë se mësimdhënia.

Çdo herë që e takoja, mësoja prej tij, se ai ishte gjithmonë e më më pak shokë në misionin e tij. Në detyrën e tij, më saktë.

"A se lë fare atë punë? – i thashë njëherë? - Pse ore, ti i vetëm do t'ia dalësh fitimtar kësaj lufte?"

"Nuk po bëj luftë, - më tha. - Po bëj detyrën që më ngarkon ligji. Po të mos e bëj, atëherë po këta "monstra" do më turren e do më sulmojnë se pse nuk po zbatoj ligjin".

"Sepse ata dinë të trashin vetëm shtresat e gënjeshtres" (1)

3.

Këto ditë kam lexuar çdo gjë që shkruhet për të. Edhe ata që kanë shpikur a shpifur kundër tij, me një gjuhë armiqësore që edhe regjimi i Enver Hoxhës do t'i kishte zili. Me një gjuhë armiqësore që e has në vëllimin e fundit me rrëfime të Agronit "Kur këndonin gjelat e tretë..."

Një pjesë e komenteve janë rrekur të shpjegojnë se "ikja" apo "arratisja" e tij ka qenë për shkaqe familjare dhe se ai është ndjerë i rrezikuar e i frikësuar. Në fakt, unë mendoj se ai ishte i rrezikuar më shumë prej "tradhtisë" që atij i bënë institucionet e këtij vendi, qeveria dhe institucionet e drejtësisë, opozita dhe "miqtë e tij të idealit", bashkëvuajtësit dhe të persekutuarit e regjimit komunist.

"S'kam asgjë personale me ty, Atë. Është thjesht çështje detyre..." (2)

4.

Agroni gjeti mënyrën për të ekspozuar para opinionit vendas dhe europian rrezikun që na kanoset ne që jetojmë këtu nga një e ardhme pa liri, sepse institucionet e quajtura demokratike të këtij vendi, në fakt, janë kthyer në institucione të dhunës.

(a) **Qeveria dhe parlamenti:** Gjatë gjithë këtij viti individë të veshur me pushtet e kanë

sulmuar Agronin me fyerje, sharje, shpifje, duke mos kursyer asgjë nga fjalori kriminal. Dhe kjo qeveri dhe kjo mazhorancë nuk mori guximin t'i thoshte ndal këtij revanshi kriminal të veshur me pushtet. Kjo mazhorancë përjashtoi një deputet nga radhët e saj thjesht se ai guxoi të kritikonte një shef policie, por nuk e ka gjetur akoma guximin, edhe sot, të largojë nga radhët e saj një deputet që kërcënon një qytetar të këtij vendi "se do të bëjmë të pamundurën që edhe atje ku ka kërkuar azil politik të mos gjejë vrimë ku të futet..."

"Heq pushkën prej supit dhe më merr shenjë. "Shaka do të jetë", mendoj dhe e ndjek krejt i qetë, pa treguar asnjë grimë frike. Deri në grimën kur papritmas buçet krisma.(3)

(b) **Opozita:** Gjatë gjithë kësaj kohe sulmesh ndaj njerit prej institucioneve të pavarura që merret me studimet e krimeve të diktaturës, opozita nuk është treguar asnjëherë instituconale në reagimet e saj. Përveç disa zërave brenda saj të vetmuar, që kanë dhënë deklarata personale, institucionalisht ajo nuk mori asnjë nismë publike për t'i thënë ndal këtij revanshi. Ndërsa "opozita" e re në parlament, ndërkohë që në foltore diskutonte e mbronte Agronin dhe ISKK, kur erdhi puna te vota, e hodhi kundër. Dhe pastaj kërkonin rrugë miqësore për të pirë një kafe me Agronin dhe të shpjegonin se "nuk e kanë personale, por ashtu e donte puna"...

"... "kuajt" kanë mbaruar kush një e kush dy universitete në Europë. Por janë të rrallë "kalorësit" që kanë mbaruar klasën

Agroni gjeti mënyrën për të ekspozuar para opinionit vendas dhe europian rrezikun që na kanoset ne që jetojmë këtu nga një e ardhme pa liri, sepse institucionet e quajtura demokratike të këtij vendi, në fakt, janë kthyer në institucione të dhunës.

e katërt fillore". (4)

(c) **Të persekutuarit politikë:** Agroni dhe ISKK janë tradhtuar nga ai brez shqiptarësh dhe pasardhësit e tyre që vuajtën në burgjet e regjimit komunist. Ata nuk zhvilluan qoftë edhe një proteste të vetme ku të kërkonin të ndalonte ky sulm ndaj Agronit dhe familjes së tij. Por, ndoshta nuk kishin mundësi, pasi kanë zënë radhët në zyrat e gjendjes civile për të marrë certifikatat familjare që vërtetojnë trashëgiminë nga të vdekurit e të vrarët në burgje komuniste dhe pastaj nxitojnë te zyra tjetër për të marrë këstin e radhës.

"Para meje qëndron Irena. Vështrimet tona ndeshen. Nëse më flet, kjo do të jetë hera e parë... në këto rrethana... Befas ajo ngrihet në majë të gishtave, barazohet me nivelin e syve të mi dhe... më pështryn fort në fytyrë. Madje është e vetmja, që shoqëron pështrymën e saj me një fjalë të artikulluar kumbueshëm në rrethin e përsosur të dhëmbëve të saj të dëbortë:

- Re-ak-sio-nar!

Pështrymat e tjera s'më bëjnë më përshtypje. (5)

5.

Po e mbyll me kaq për sonte. Duke i uruar Agronit, Elvanës dhe fëmijëve gjithë të mirat. Dhe duke ju lutur, të lutem për ne. Të lutem për Atdheun tonë.

"Ju nuk do të vdisni, Atë Josif?

- Jo, biri im... Ju do të dilni! Jeni të rinj! Do të jetoni të lirë.. Veç mos e shani, mos e përbuzni e mos e urreni Atdheun tonë të shkretë. Ai sot gjendet në ditë të zeza. (6)

Shënim: Citimet e këtij shkrimi janë marrë nga tregimet e përfshira në librin e ri të Agronit "Kur këndonin gjelat e tretë", botimet Onufri, 2019.

(1) Nega Totum!

(2) Kur këndonin gjelat e trete.

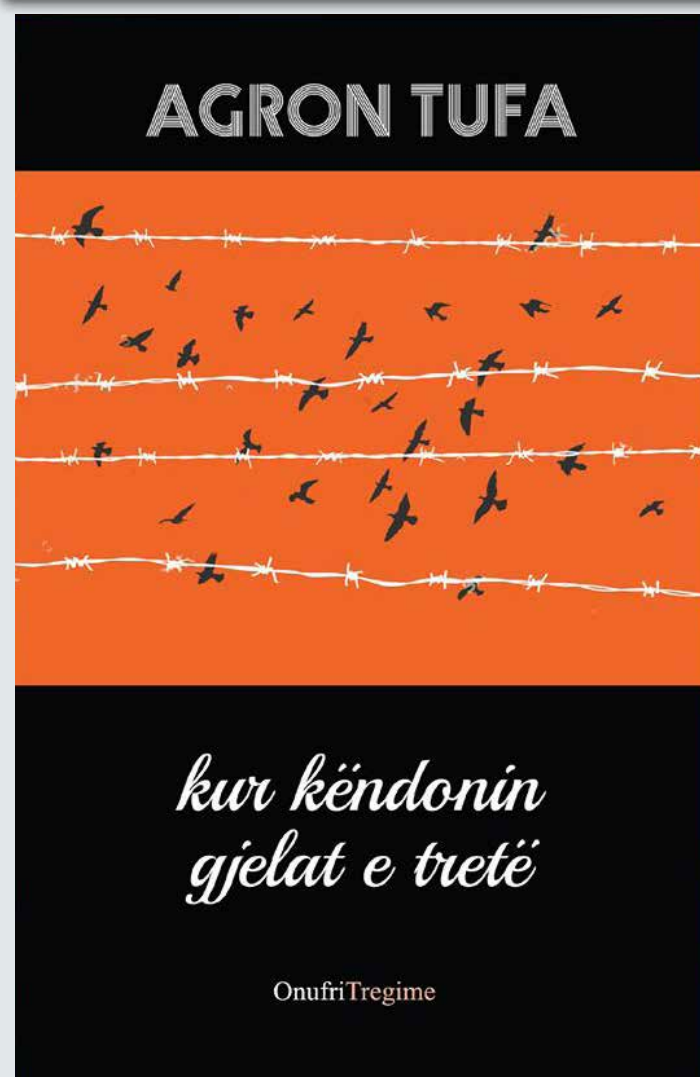
(3) Varri i dyqindtë

(4) Argëtimi

(5) Pështrymat

(6) Vdekja e Atë Josif Papamihalit

LIBRI I RI

Prozat e këtij libri nuk kanë të bëjnë me përkufizimet teoriko-akademike apo shkollareske mbi zhanret (kufitare apo jokufitare). Ato janë autorrrëfime, përshkrime, skena e situata, monologje në çastet kritike të minutës fatale para fytyrës së vdekjes. Qëllimi im ka qenë t'u jap zë këtyre hijeve tragjike, të cilat mbushën skenat mortore përgjatë ritualit satanik të flisë në "meshat e zeza" që bënte diktatura komuniste me adeptët dhe xhelatët e saj të përzgjedhur.

Kështu, lëndë e këtij libri janë zërat e pengjeve të atyre fëmijëve, adoleshentëve, pleqve e burrave në kampet mortore të internimit me tela me gjemba, në qelitë e paraburgimit apo të hetuesive, sikundër në burgjet e kamp-burgjet e Shqipërisë komuniste. Kjo "zhaurimë e përtejvarrit" përbën polifoninë e vajtitit prej vdekjesh të dhunshme të kainiadës sonë me dramën e vëllavrasjes e gjenocidit brendashqiptar, edhe pse në kohë paqeje.

Historitë e rrëfyera këtu janë një kompromis mes trillit (fiction) dhe faktografisë së vërtetë, të marra nga ngjarje reale përmes videoregjistrimeve me të mbijetuarit, por edhe nga veprat memuaristike të autorëve të ndryshëm. Prejret e episodeve kritike për jetën e personazheve brenda një kornize situative artistike, janë mbushur me "përjetime intensive", njësoj sikur të ishim ne në vend të tyre. Një pjesë e vogël e teksteve të rrëfimeve kanë referenca të drejtpërdrejta nga vepra të caktuara memuaristike, dhe përcillen në fund të librit me përmendjen e burimeve.

Sot apologetët dhe simahorët e diktaturës janë shtuar shumë. Ata ndjejnë hapur mbështetje e nxitje politike të shpërthejnë në histori, përderisa qën-drimi shtetëror ndaj krimeve të komunizmit është indiferenca e plotë dhe mungesa e çdo lloji ligji është në fakt, miratimi në heshtje, që autorët e këtyre krimeve, xhelatët e vrasësit t'i paraqesin si heronj, ndërsa bëmat e tyre makabre të konsiderohen të lavdishme. Kur shteti, kur organet ligjzbatuese, kur elitat politike dhe indiferenca shoqërore me topitjen e përgjithshme të vetëdijes sonë nuk qëndrojnë as në shkallën minimale të ndërgjegjes dhe nuk kihet, së paku, keqardhje e mëshirë për mijëra të ekzekutuar të pagjetur ende, që të prehen në një varr e të ndizet një qiri, puna e dëshmisë me format e larmishme të saj, është rezistenca e vetme në këto kushte, për të mos u njëjtësuar të gjithë me krimin e pandëshkuar.

Shi për këtë situatë të turpshme e ka fjalën Shekspiri kur thotë: "O turp, o turp, ku e ke skuqjen!".

Tre dimensionet e tim xhaxhai dhe një kauzë e humbur për të tjerët

Nga **ALBAN TUFA**

Hekuri, thonë rrifet sa është i nxehtë, por të nxehtë, e rref veç ai që di se ku ta kapje, ku ta mbështesë, si t'i bjerë, sa t'i bjerë, si ta shtyjë, qysh ta kthejë, e së fundmi, kur ta shqimë në ujë, pra duhet një esnaf. Por meqë unë nuk jam edhe aq esnaf, thash të ftohet fillimisht hekuri e mandej, pasi i ranë të gjithë me ç'mundën, ta kap edhe unë kur të dua e t'i bie sa të dua, pavarësisht se forma është e vështirë për t'iu dhënë.

E shoh detyrë morale, familjare dhe qytetare t'i them edhe unë dy fjalë për ikjen e Agronit. E çka mandej nëse ia fus kot, aq më tepër kur nuk po ia ndjen askujt për çfarë flitet nalt e poshtë?! Meqë më pat thënë dikur "Për ty xhaxh, i djeg të gjithë", mendoj se ma fal ndonjë gabim nëse e bëj.

Agronin (tim xhaxha), mund ta ndaj në tre dimensione, në tre pika të mia vështrimi.

Le t'i shohim me rend:

Së pari, im xhaxha (njësoj si im atë) prej kur qe fëmijë përçmohej, për buzeje nëpër fshat e përtej sepse ishte bir gulaku, dhe sepse i dinte vjershat përmendësh, madje edhe nga ata fshatarë të cilët përmas viteve 90' nalt e poshtë u mburrën me faktin që ai (tashmë me një rol tjetër) ishte nga fshati i tyre. Në këtë frymë u rritëm edhe ne, nipërit, duke urreyer me gjak sistemin komunist. Ky ligjërimi na ndiqte përditë në vegjëli dhe në netët pa drita, të cilat ishin të mbushura me histori me oficerë, me kampe, burgje, mungesë buke, vdekje, zi, përbuzje, etj.

Isha i vogël kur im xhaxha kthehej nga Moskë. Përherë na sillte nganjë dhuratë, nuk harronte kënd. Ndër to më të shumtat ishin librat, duke imponuar ndoshta me vetëdije letërsinë dhe leximin mbi ne.

Mbaj mend shumë mirë kur vinin njerëz nga i gjithë fshati për të takuar Agronin, tashmë prej kohësh edhe ata që e përbuzën dikurë. Siç mund ta kuptoj tashti, servilzmi qëndronte te ata njerëz siç kishte qëndruar atë kohën e Vjetër, por tashmë pa rregulla, pa kahje e pa përzgjedhje. Kur kthehej Agroni,

ishte ngjarje jo vetëm në fshat, por edhe në qytetin e Peshkopisë, sigurisht ndër ata njerëz që kishin sadopak lidhje me kulturën.

Ndërkohë, pasi u rrita dhe iu afrova sadopak çështjeve të letërsisë, gjetkë nëpër ambiente takoja njerëz, në Dibër e Tiranë, dhe sapo tregoja mbiemrin, fill niste pyetja "Çfarë e ke Agronin?", pastaj si me breshëri fjalë e gjithëheshme "E kam shumë mik të mirë". Sigurisht, që prej asaj kohë nuk i besoj më kësaj fjale.

Në një letër të hapur që ia nisa në prill tim Xhaxhai, fola për grazhdin dhe kokën e kolegëve të tij të cilët e kanë zhytur në grazhd dhe nuk mehen kurrë mbi tagjinë e tërshërtë, e kjo nuk i lë të shohin ç'po ndodh përrotull tyre.

Ata miq nëpër holle u terën, avulluan, ndryshuan grazhde, ndryshuan kahjet e tërheqjet, ndërkohë im xhaxha është i injëti, bash siç e mbaj mend kur kthehej nga

moska, veçse tash më i thinjur, më në peshë, dhe sigurisht pa mjekërr. E gjithë shkuara e tij, nisi të ndërtojë një ndër shkrimarët më të fortë të këtij shekulli në letërsinë shqipe.

Së dyti, letërisa e tij që në zanafillë ruan një koherencë që lidhet me krizën identitare të shqiptarëve ditë e sotme, kjo e ndikuar drejtpërdrejt nga regjimi komunist në vendin tonë. Kështu ai u bë një ndër shkrimtarët më të vlerësuar në vendin tonë, i lexuar nga pjesë e madhe sepse dashuronin manierën e tij krijuese. Një pjesë tjetër e lexonin sepse urrenin që nuk kishin manierën e tij krijuese. Një tjetër pjesë për tu munduar të arrijnë të shkruajnë sadopak ngjashëm me të. Ndërsa një pjesë krejtësisht tjetër pikërisht se nuk do mund të shkruanin kurrë si ai.

Kështu pas dështimit për ta mposhtur Agronin fëmijë (njeri), u pa mundësia e mposhtjes së shkrimtarit. Kështu pas dështimit me sukses të madh të kësaj ëndërrë,

shpresuan për të mposhtur Agronin si idealist (antikomunist).

Para pak ditësh, në aeroportin e Athinës në ulëse të shumta kishin lidhur libra të poetëve grekë. Teksa po shfletoja një libër me poezi të Odisea Elitis mendova: more, si ka mundësi që të tjerët i lidhin poetët e tyre që të mos i'ua marrin, ndërsa ne i degdisim me kërcënime nëpër botë.

Së treti, sigurisht që paralelisht me idealitetin e një qytetari thellësisht të angazhuar, rriten edhe realitetet e qenieve që parazitajnë. Thoshte im gjysh shpesh, që "i papuni merret veç me punët e tjerëve", si edhe "i keqi ka llafe".

Diku lexova që Agroni, me ikjen nga Shqipëria është gjuhëzuar para idealeve të veta, pra kundra komunizmit.

Në Dibër është një shprehje "I ngopmi të untin (uriturin) nuk e njeh". Pra nëse dikush do të marrë përsipër të flasë për ideale, duhet t'i ketë disa të tilla, në të kundërt leh në tym, ose së paku të jetë i vetëdijshëm që nuk ka asnjë të tillë në veten e vet.

Kështu ikja e Agronit ka dy këndvështrime të ndryshme që çojnë në një pikë: zhgënjim.

Nga këndvështrimi i atyre që e mbështetën: del në pah thërrmimi i çdo pretendimi demokracie dhe thërrmimi i çdo ideali antikomunist apo zëri opozitar. Tashmë nuk kanë me ç'ta ngushëllojnë veten, sepse statuset në facebook nuk bëjnë kurrëfar ndryshimi.

Ndërsa nga këndvështrimi i atyre që urrenin (edhe në heshtje): do iu mungojë pasqyra ku herë pas here panë veten. Nga ana tjetër për ekzistuar duhet të njohësh joekzistencën, pra për të qenë duhet të mos kesh qenë dikur. Si e bardha që qëndron ballë të zezës, si e keqja që për tu vetëpërkufizuar ka nevojë për të mirën. Pa Agronin nuk do dinë më të përkufizojnë veten. Ata i irriton më së shumti mungesa e së kundërtës për të vënë në bold veten e tyre.

Gjithsesi ekziston edhe "Shumica e heshur", ajo pjesë që rron veç për një copë bukë, dhe për të, është e gatshme të bëjë çmos.

OPINION

Shqipëria, vendi i vetëm ish-komunist që nuk e kemi ba ndamjen nga e shkuemja diktatoriale

Nga **ILIR SECI**

Para disa ditësh shkrimtari Agron Tufa kërkoi azil politik në Zvicër. Siç u mësue nga deklarimi i tij dhanë publikisht, ai e ndërmori këtë hap sepse i kërcënohej jeta jo vetëm atij në person por edhe pjesëtarëve të familjes, bashkeshortës dhe pesë fëmijëve që kanë. Zotni Agron Tufa deklaroi se kerkonte azil si person i kercenuem per shkak te detyres si Drejtori i Institutit të Studimeve të Krimeve dhe Pasojave të Komunizmit (ISKPK). Kjo gjë mendoj se asht një çashtje serioze, sepse ka kerkue azil politik një funksionar i administratës shtetërore të Republikës së Shqipërisë, vend që jo me larg se në muejin Tetor 2019, kerkoj që ti hapeshin negociatat me Bashkimin Europian, me shpresën per anetaresim aty... Kerkesa e azilit nga ana e Drejtorit te ISKPK do mbetet një sy i nximë, një buhavitje në fytyrën e shtetit shqiptar per sa kohë qe institucionet e shtetit nuk reagojnë per me mbajtë qendrimin e duhun. Sepse një vend në të cilin drejtuesit e institucioneve kërcënohen me jetë, jo vetem qe nuk ka pse shpreson per anetaresim ne BE, por e ka te humbun edhe davanë e demokracisë. Nji nga parimet baze te demokracise funksionale asht transparenca, në demokraci ka shtet te se drejtes që asht transparent ne tanë proceset...Në një demokraci të vërtetë kjo do thjeshtohet keshtu :

-Nji palë jane gabim në këtë rast, ose Shteti Shqiptar ose zotni Agron Tufa."

Të mesme nuk ka ketu...

Lajmi i kerkeses per azil nga një drejtues Institucioni deshmoi edhe njëhere mangesite e shumta qe ka shoqnia

shqiptare në perballje me realitetin si dhe ne qendrimin ndaj ngjarjeve. Sot falë rrjeteve sociale dhe medieve online, asht e lehtë të shihet reagimi masiv i shoqnise...Ne nji mase te madhe kjo kerkese per azil u paraqit si kerkesa e shkrimtarit Agron Tufa dhe jo si kerkesa e drejtorit të ISKPK! Ka një diference te madhe...kjo huti në rrjete sociale nuk shkaktohet pa qellim nga mediet, synimi asht te shmanget vemendja nga shkak u kerkuar azil ma së pari. Dhe shkak asht qendrimi ndaj periudhes se diktatures enveriste. Siç kam mujte me pa ne artikujt e botuem vazhdimisht ne shtypin periodik, gjate ushtrimit te detyrës ne këtë Institut z.Tufa u perplas me segmente te caktueme te pushtetit aktual që mbrojnë publikisht periudhen kriminale te diktatures enveriste. Në detyren e drejtorit te Institutit Agron Tufa ishte vokal ne medie duke shqiptuar fakte qe deshmonin se Shqipnia e mbas vitit 1991, jo vetem qe nuk asht shkepute nga diktatura, por ne fakt mbahet peng prej saj, deklarime të bamë publikisht, siç ishte ky :

-"Janë rreth 3 mijë ish-shefa të Sigurimit në krye të institucioneve dhe të administratës sot."

Siç kemi verejte nga shtypi mbas deklarimeve te tilla nisi nji ndermarrje ligjore që filloi para një viti ne dheterin e kaluem, ku bazue në nene te ligjit nr. 10242, te ISKK, kerkohej qe çdo institucion te shprehej nese kishte ne strukturat e veta punonjes qe kishin mbarue shkollen e Larte te Ministrise se Punëve te Brendshme, profili "Sigurim". Me perjashtim te dy institucioneve, te tjerat, jo vetem qe refuzuen kerkesen, por u bashkuen ne sulme dhe kercenime ndaj ISKK. Kjo perplasje asht produkti i një gjendjeje te

pergjithshme te krizës së shoqnisë shqiptare, krizë që nis nga Individit e deri te Institucionet. Kjo krizë që deri tash asht maskue e mshefë mbas termit demagogjik "periudha e tranzicionit", asht ne fakt kriza e mosballafaqimit me të verteten e hidhtë të diktatures. Shqipnia asht ne krizë sepse nuk asht nda nga e shkuemja diktatoriale, te inkriminuemit jane në pushtet, nuk asht vendosë drejtesia e per pasojë nuk jane qetesue ndergjegjiet.

Po te bajme një krahasim me vendet e tjera te ish-Europes Lindore ne jemi vendi i vetem ish-komunist qe nuk e kemi ba ndamjen nga e shkuemja diktatoriale, nuk kemi denue krimet dhe nuk kemi realizue transparençen e dosjeve te Sigurimit diktatorial. Per pasojë jemi shnderrue ne një vend qe rri e troket ma së koti në dyert e BE-së. Instituti i Studimit të Krimeve dhe Pasojave të Komunizmit u mundue me na kallzue se boja qe ia kane lye per siper ngrehines se diktatures asht thjesht një varak "demokratik" siperfaqesor dhe se asgja nuk ka ndryshue ne realitet, as jane denue krimet e diktatures, as ka pasue ndergjegjesim dhe distancim moral nga ajo e shkueme...Perkundrazi nga kerkesa per azil e drejtorit te ISKK, z.Agron Tufa u pa kjarte se spartak brahot dhe lakenjte e tjere glorifikues te diktatures, vetëm sa u inkurajuen ma shume ne revanshin e tyne per restaurim te neo-komunizmit maskue nen aureolë e "Lavdisë se Luftes Antifashiste Nacionalçlirimtare"...Nji tjetër leksion deshtimi në procesin e "dekomunizimit" te shtetit ma stalinist ne Europe që vegjetoj deri me 1991. Nji tjetër deshtim per ata shqiptare qe aspirojnë per demokraci në Shqipni mbas ndryshimeve te vitit 1991, deshtim sepse me perjashtime te rralla nuk u gjenden ne perkrahjen e z. Agron Tufa kur sulmohej publikisht dhe endej dyerve te gjykatave i detyruem me shkue aty per me mbrojte te drejtën e perbashket, per me mbrojte shtresen e perndjekun në kohen e diktatures...

REAGIME

Unë kam qenë dhe jam me Agron Tufën!

Nga prof.dr. ADEM BUNGURI

Unë kam qenë dhe jam me Agron Tufën! E kam njohur qysh kur ishte nxënës në gjimnazin e Kastriotit. Kur punonte gjithë ditën në fushë dhe shkollën e vazhdonte natën. Se hienat e komunizmit nuk e lejonin të vijonte mësimet ditën, si gjithë të tjerët! Megjithatë, me një vullnet të hekurt dhe etje të pashtrësme, ai studionte shumë dhe përpinte çdo libër që i binte në dorë. Sot Agron Tufa është më tepër se një institucion kulturor, është një erudit me dije të thella shkencore, është një aset i çmuar dhe diamant i kulturës dhe historisë sonë kombëtare, është një monument i saj. Për më tepër, flet vepra e tij e gjithanshme, flet trimëria dhe guximi i tij për të zbardhur krimet monstruoze të kmerëve të kuq!

Nuk po përmend në këto pak rreshta aritjet e shumta letrare dhe studimore që me kohë i kanë kaluar kufinj të ngushtë të Shqipërisë. Për të gjithë fosilet dhe rreptilët e komunizmit sllavo-ortodoks që ende frymon, po përmend vetëm një shkrim studimor të Agron Tufës mbi Kosovën të titulluar "Fallsifikimi i historisë-shkas për spastrime etnike" botuar në shtypin rus në mars 1999 dhe ribotuar në "Rilindja Demokratike" në numrin e datës 4 korik 1999: shkrimi është botuar me titullin: "Agron Tufa-shqiptari që shkaktoi termet në shtypin rus". Pas botimit të këtij artikulli në revistën "Tatjanin denj", kryeredaktori i saj u shkarkua nga puna, për "simpati" ndaj shqiptareve, ndërsa autorin e saj, studentin Agron Tufa për këtë arsye, u munduan ta përjashtojnë nga Instituti "Gorki", masë që u zbut në "paralajmërim përjashtimi". Këtë studim përmbajtësor nuk e ka hartuar Akademia e Shkencave (që do të ishte dashur ta bënte (!), por një student letërsie i Institutit "Gorki"! I lindur dhe i rritur në një familje të thjeshtë patriotike dibrane! Në fshatin Sohodoll të Dibrës së Poshtme, një fshat me rrugë të shtruara me kalldrëm dhe avlli të lyera me gëlqere, që sipas Hahnit(1864), i ngjante një qyteti. Që bashkë me fshatrat e tjerë të krahut lindor të Drinit të Zi, ishte djegur 3 herë nga serbët në vitet 1913-1921! I mëkuar që në vogëli me dashuri të pamasë për vendin e tij dhe tokën e të parëve! Le ta lexojnë dhe rilexojnë atë të gjithë patriotët" e ppyve dhe trustit të lulëlakrës dhe të shohin njëherë të vetme veten në pasqyrë, në se u ka mbetur ende ndonjë cep i pathyer! Edhe të gjithë meskinët, cinikët dhe gjithollogët, që duhet të skuqen kur përmendin emrin e Agron Tufës! Edhe ndonjë shkrimtar i vetëshpallur "disident", që në kohën e diktaturës mbante poste të larta në aparatin shtetëror! Të gjithë ata, që me bëmat e tyre lirisht do të përfshiheshin në kategorinë sociale të turpit, krijesë e pppsh,"homo albanicus"!

Për të gjithë ata, edhe një poezi një poezi të Agronit të vitit 1988:

I ndiej ca sy tinëzarë pas shpine...
I ndiej ca sy tinëzarë pas shpine
që më gjurmojnë në fshetësi,
që i janë qepur rrugës sime
si Mefistofeli - qen' i zi.
Gjithë ç'kam bërë dhe bëj përditë,
ata e tjerin fije-fije;
trillojnë, përsosin ligësitë
dhe m'i lidhin rrugët nrye.
Por ëndrrën që ngroh - frymë e shpirt,
askush s'do mundet të ma presë;
atë s'e ndryjnë dot sytë tinëzarë
në laboratorët e tyre të zes...

Fallsifikimi i historisë

Nga AGRON TUFA *

Ka qene vere e vitit 1997, kur autorin e ketij shkrimi e solli rasti ne Ljubljane (Slloveni), dhe ne nje hotel-restorant jo larg aeroportit, takoi per here te pare ne jete, moshatarin e tij serb. Quhej ky serb, Zoran. Mbremja qe e qete, dhe salla e restorantit ku qeshe ulur, qelloi krejtesisht e zbrazet. Djaloshi qe sapo hyri iu drejtua si me medyshje tavoline sime, pershendeti serbisht, e pasi mori prej meje nje gjest ftues, u paraqit, nderkohe qe zinte vend karshi meje ne tavoline. Une i ofrova nje gote vere, dhe ai e pranoi ate me kenaqesi. Tha se kthente me pushime nga universiteti i Kelnit, por rusishten e fliste mire, pavaresisht theksit serb. Se pari, desha te flisja me te per poete e prozatore te njohur serbe - Branko Radicevic, Desanka Maksimovic, Danillo Kish, Millorad Pavic etj. Pot, ajme, kuvendimi yne s' qe i thene. Me te marre vesh nacionalitetin tim, Zorani s'mundi me ta fshehe irritimin e vet. Fytyra iu shtremberua nga zemerimi, sapo shqiptova emrin e qytetit tim - Peshkopia. Se pari s' arrita te kuptoj dot arsyen e ndryshimit aq te menjehershem te gjendjes shpirtore te bashkbesuesit tim, ngase biseda jone qe ende mjaft e shkurter, dhe asnje fjale lenduese nuk qe leshuar. Sidoqofte, gjithshka u be e qarte. "E dini si, -me thote Zorani, - im gjysh mbeti i vrare pikerisht ne qytetin tuaj, ne gusht te vitit 1920. Ekziston ne shtepine tone veçse fotografia, kurse varri ..." Per mua kjo qe krejt e papritur dhe ndjeja te me përfshinte ngadale nje lloj fryje e erret. "Po, - iu pergjigja, - me vjen vertet keq ... Dhe im gjysh ne ate lufte la krahun e majte. Serbet atehere vepruan mizorisht: tre here e dogjen krahinen tone dhe masakruan çnjerezisht gjithe banoret". Me te thene keto, mu krijua nje ndjesi diskonforti, dhe heshta. Zorani gjithashtu nuk pergjigjej, veçse cerciste gishterinjte mbi tavoline,e se mbranmi, u ngrit nxitimthi dhe doli duke u pershendetur ftohte e duke lene ne tavoline goten e veres se papirë.

* * *

Kur konfrontimi nderetnik ne Kosove vitin e kaluar mberriti pikun e vet me te tmershem, dhe rreziku i nje lufte te trete qe me se real, atehere Evropa u be e vetedijshme per krimin e 1913-es, kur gjysmen e territoreve shqiptare i ndau nga shteti ame duke ia dhene Jugosllavise. Evropa u vetedijesua me ne fund, vetem atehere, kur serbet po e shnderronin Kosoven ne nje kasaphane: Nuk do permend ketu perpjekjet e shumta per zgjidhjen e konfliktit ne rruge paqesore - nje nga perpjekjet e fundit, ajo e Rambujese, dha veçse nje rezultat logjik, te parashikuar prej kohesh, dhe kush i ka ndjekur zhvillimet e bisedimeve, ka kuptuar vetem se nje gje: marreveshja e shqiptareve me serbet, eshte po aq absurde, sa ç' qe dhe ajo mes serbeve dhe slloveneve, kroateve dhe boshnjakeve, te cilet vecse me forcen e armeve arriten te shkeputeshin nga ajo

Jugosllavi, e shnderruar ne nje ferr serb per nacionalitetet e ndryshme.

Ne momentet e tashme Serbia eshte perfshire nga ethet e nacional-fashizmit kurse Milosheviçi i eshtë vene misherimit te endrres se vjeter te careve serbe, per ta bere Kosoven toke serbe. Për përbushjen e ketij deliri shpenzohen te gjitha mjetet e mundshme te shovinizmit praktik gjer tek falsifikimet e abstraguara te nje historie qe kurre s'e kane pasur. Dhe prandaj pra, kur ne Rambuje vazhdonin bisedimet, une, sikurse dhe shqiptaret e tjere, nuk shpresoja me, ne asgje. Dhe para syve s' di pse me rrinte gota e papire e veres, qe la ne tavolinen time

moshatari serb me emrin Zoran.

* * *

Nese do pyesesh sot cilindo qytetar rus, se ç'kerkojne te arrijne serbet ne Kosove, kur popullsia e ketij territori perbehet prej 95% shqiptare etnike, - pergj igjen çdo rus e ka ne maje te gjuhes: "Po Kosova, dihet, eshte djepi i kombit serb". "Ne Kosove - serbet kane luftuar me turkun, aty gjenden tempujt e lashte te besimit serb ...".

E verteta eshte, se pikerisht per hir te ketyre "tezave", serbet e shnderruan Kosoven ne nje thertore te pergjakur.

E supozojme, se Kosova na paska qene djepi i kombit serb! - porse ne kete djep tashm'e gjendet foshnja shqiptare, dhe ia vlen valle te mbysesh foshnjen ne emer te shpëtimit te nje fare djepi te mjere?

Nese, kjo nuk eshte asgje. tjeter,veçse ana etike e çështjes dhe secili eshte i lire te gjykoje në pershtatje me ndergjegjen dhe vlerat e moralit personal, - atehere serbet, ashiqare,e kane bere tashme konkluzionin e tyre: ata i jane perveshur mbytyjes se kesaj foshnje. Ne pajtim me nje logjike te tille, pjesa dermuese e kontinentit Latino- Amerikan, SHBA, Kanada etj, duhet t'i braktisin territoret e tyre, perderisa ato dikur kane qene populluar nga indigjenet, dhe ke mund të quash djep te fiseve indigjene.

Ja dhe nje tjeter shembull: maqedonet nuk kane te drejte te jetojne aty ku jane, perderisa territori i tyre i sotem ka qene banuar dikur nga popujt greko-ilirefoles, nga ilirefoles, dhe aspak nga sllavet ...

Heret a vone te tilla falsifikime japin frytet e veta duke hyre ne vetedijen e njerezve te thjeshte, dhe se fundi duke zgjuar nder ta mizori te tilla. Kjo te 'ndermend skicen e vjeter per njeriun, i cili ne te hyre te pazarit leshoi nje genjeshter dhe kur doli ne krye të pazarit, degjoi genjeshtren e vet te hipربولзуar dhe e besoi. Keshtu ngjau dhe me ministrin serb te puneve te jashtme, Ilia Garashaninin kur me 1844 shkroi programin nacionalist "Nacertanie", qellimi i te cilit ka qene pastrimi etnik i tokave shqiptare te Kosoves. Ky njeri, me 1846 sajoi nje harte, ne te cilen per here te pare Kosova quhet "Serbia e vjeter". Ketu dhe ze fill miti qe helmoi me shovinizem gjithe popullin serb dhe fqinjët perreth. Me 1876-77, "Nacertanie" e Ilia Garashaninit punoi: ushtria e knjaz Obranovicit nje nate, papritur, ta mbi 620 fshatra shqiptare te Nishit duke djegur, vrate, gjymtuar e perzene nga shtepite familjet shqiptare, e me pas, duke pervetesuar tokat e shtepite e te debuarve dhe te te vrareve prej tyre. Nje analogji e tille, edhe me e eger po ndodh sot ne Kosove.

Pas ketij spastrimi etnik, me 1901 ne Serbi, krijohet organ izata terroriste "Crna Ruka" me synim zhdukjen e shqiptareve nga Kosova, kurse vetem nje vit pas fonnimit te "Keshilli i nalte i Çetnikeve" (1904), nis fushata e gjere e Çetnikeve kunder kosovareve, te cilet asokohe vuanin pushtimin turk. Ne vitin 1908 shfaqet nje tjeter organizate "Narodnaja Odrana", detyra e se ciles ka qene formimi i bandave terroriste dhe hedhja e tyre per veprim ne Kosove. Nepo kete vit, del ne skene nje grupim jo me pak iterbuar "Serbet Otomane" veprimet e te cileve, gjithashtu, qene drejtuar kunder shqiptareve te Kosoves. Viti 1912 sjell librin e Vlladan Gjeorgjeviçit, se pari ne anglisht e frengjisht, pastaj ne serbisht, ku ne nje menyre krejt te kualifikuar prej akademiku i deshmon botes, se çdo shqiptar ka bisht. Tema e bishtit te shqiptant, qe i qe nderkallur ne tru ketij serbi, qe kundruar asokohe nga shkencetaret evropiane si simbol psikoanalitik fallocentrizmi, dhe nje shqiptar, qe shprehur ne shtypin

francez, se çështja eshte tejet serioze, ndaj i duhet ofruar urgjent psikanalist ketij te gjori. Tezat e Gjeorgjeviçit u perpunuan dhe me radikalisht nga pasuesi i tij, Cubrillovic dhe u zbulua kesisoj, se Fallocentrizmi shqiptar qe ngulur thelle ne akademine e shkencave serbe.

Me 1913-14, vit i agresionit serb mbi Shqiperine Veriore dhe Veri-Lindore, Jovan Cvijic, Ylladan Gjeorgjevic dhe Nikolla Pashic, u shkruanin fuqive te medha te Antantes: "Serbia gjendet e izoluar nga te gjitha anet. Populli serb jeton si ne burg. Serbet jane te rrudhur bjerida kontinentit dhe kerkojne, e vazhdojne te kerkojne me kembengulje t' i jepet Serbise, te paktën nje port shqiptar. Serbise i duhet patjeter nje dalje ne Adriatik - me hir apo pahir. Ju shpallim se, gjithshka qe quhet teritor. serb, eshte fituar me lufte". (I.Aralica. Reearad for Suffering, Yjesnik, Zagreb, 1993).

Ne kohën që shkruheshin keto, çetat ushtarake serbe u nxirrnin lulaket nga barku grave shqiptare shtatzena, i digjnin, u rrjepnin lekuren vajzave, u shkullnin gershetat, qe te krenoheshin kur te ktheheshin ne Beograd.

Ata mbyllnin neper shtepi familje te tera, i sperkasnin me benzine dhe i digjnin, duke mos lene gjalle, as pleq, as femije. Roberit shqiptare i detyronin te germonin gropa te medha e pastaj i varrosnin aty, per se gjalli. Ky realitet ka ndodhur nder vitet 1912-1920, ky realitet po perseritet ne nje shkalle edhe me te eger sot.

Vjeshtes se vitit 1944, tre mije partizane kosovare, me urdher te shtabit te pergjithshem te ushtrise Jugosllave, qene thirrur te mblidheshin ne manastirin e qytetit te lashte shqiptar Tivar (asokohe e gjer me sot gjendet ne republiken e Malit te Zi). Brenda oborrit te manastirit ate i çarmatosin, dhe pastaj, sipas skenarit te nates se Shen Bartolemeut, masakrohen nga serbet, qe kishin zene pozicione speciale per kryerjen e kesaj masakre.Kete tmerr e vazhdoi pas luftes se dyte boterore Rankoviçi (Minister i puneve te brendshme te Jugosllavise), i cili nen pretekstin e çarmatimit te popullise, torturoi e zhduku mbare Kosoves mijera e mijera shqiptare te pambrojtur,ç'ka i shpinte ate ne veprime absurde: ata qe nuk kishin arme,shterngoheshinm ta blinin per t' i shpetuar kesisoj dhunes shteterore. Por edhe pas kesaj, serbet i rrihnin e i burgosnin shqiptaret - per mbajtje arme pa leje.

Megjithate, kjo nuk e qetesoi Rankoviçin. Ai mblodhi rreth 500 mije kosovare, dhe sipas nje marreveshje te bere me qeverine turke, i debloi ata ne Turqi si turq, ku sot e kesaj dite jeton atje diasporam shqiptare. Kjo ka ngjare ne vitet pesedhjete; dhe me e eger po ngjet dhe sot.

* * *

"Serbia duhet te shtrihet gjer atje, ku jeton qofte edhe nje serb i vetëm"- kjo ka qene parulla kryesore e Sllobodan Milosheviçit, gjate pjesemarrjes ne te ashtuquajturen "lëvizja unitariste" ne vitet 1987 -1988.

Duke ligjeruar ne mitingje te panumerta ne mbare Serbine e veçanerisht ne

Kosove, (qe ne fund te fundit e solli ne pushtet) ai i dha sinjal ne fakt nacinalizmit serb qe priste ne bef, duke i bere ftese te hapur per hegjemoni mbi nacionalitetet e tjera. Ne ligjerimet e tij te nginjura me pathos nacionalist, ndjehej instalimi i shpejte i rregjimit fashist ne Jugosllavi. Te paret qe u vetedijesuan per kete qene sllovenet, e fill pas tyre, kroatet e boshnjaket, ç'ka solli dhe renien e ish-Jugosllavise.

Duke ndjekur se si shtypeshin me tanke protestat e shqiptareve ne Kosove, ata iu kunder vune idese nacionaliste serbomadhe.

(Ky shkrim është botuar me pak shkurtime në shtypin rus, "Tatjanin denj" ("Dita e shen Tatjanës) reviste nacionaliste studentore dhe ortodokse. Pas botimit të këtij shkrimi, kryeredaktori i saj u shkarkua nga puna, për "simpati" ndaj shqiptareve. Gjithashtu, një fragment nga ky shkrim është botuar në revisten me popullorë ruse, të përjavshmen "Novoje Vremja" (Koha e Re' ~ me pseudonimin Elez Isufi. Tezat themelore të këtij shkrimi janë shfrytëzuar në konferencën për Kosovën, mbajtur me një frymë radikale antishqiptare nga Instituti i Marrëdhënieve Nderkombëtare më 15.04.1999. Publikimi i shkrimit ngjalli një reaksion jashtëzakonisht hysterik në shtypin rus, me reagime të trasha, që i tejkalojnë normat etike).

- shkas për spastrime etnike

* * *

Analogji të tilla mund të sjellësh sa të duash, mirepo, persa i perket Kosovës, kemi të bëjmë me një situatë krejtësisht tjetër. Kush ka patur fatin të mos jetë injorant, me një vullnet minimal ka arritur të mesojë një të vërtetë të sipërfaqshme: Kosova nuk ka qenë kurrë atdheu i kombit serb, siç nuk ka qenë kurrë as qender kulturore e shpirtërore serbe. Kjo është një nga idetë e jermisë serbe, gjenealogjia e se ciles i ka rrenjet ende në truall të çeket.

Konflikti etnik mes serbeve dhe shqiptareve ka rrenje mjaft të thella, kornizat kohore të se ciles nuk kufizohen aspak brenda suazës së shekullit XX, siç e paraqesin mjetet e informimit publik në Rusi, fale shkrimeve të panumerta të të ashtuquajturve "specialiste" e që për faqe të zeze, nxijne faqet e pafajshme të letres në këte kohë krize. Zanafilla e konfliktit është shumë e lashtë dhe ka patur vazhdimisht shumansine e tij të pandryshueshme gjërë ditët tona. Ai zë fill nënder shekujt VII-VIII pas Kr. me natyrë nacionale, religjioze e gjuhësore. Konflikti ndërmjet një populli që i kundërvihet pushtimit dhe asimilimit, dhe një tjetri, që kërkon të zhdukë ekzistencën e një popullsisë autoktone. Pikerisht në kufijtë e këtyre shekujve (VII- VIII) ngjizet të shqiptaret e veriut dhe në Kosovë eposi nacional i shqiptareve, në të cilin lejtmotivi qendror është ai i mbrojtjes së territoreve dhe bjeshkeve me kullota, nga dyndjet kaotike sllave, gjërë tek invadimet e formacioneve luftarake të mbreterive mesjetare serbe.

Serbet janë vendosur në Ballkan ndërmjet shekujve VII-IX, siç deshmojnë shumica e burimeve dhe autoriteteve historike. Kështu, historiani bizantin Konstantin Perfirogjeni, burimi më i hershem që flet për Serbinë si të tillë, shkruan se Serbia kufizohet nga lumenjtë Lim, Drina, Piva, Tar dhe Morava Perëndimore. Konform të dhenave me të vona, këtyre territoreve u bashkangjitet termi Rashka (Rascka).

Procesi shtetformues serb, i realizuar në disa stadi, gjatë mbretërimit të Stefan Njemanjes në gjysmën e dytë të shekullit XII, çoi në krijimin e një njesie të fuqishme politikë-ushtarake me qendër Rashka dhe Dukla (Historia e popujve të Jugosllavise, Beograd, 1953). Një tjetër burim deshmor: "Nën mbrojtjen e mbretit hungarez, zhupani i madh Stefan Njemanja e shpalli veten të pavarur. Nga vasal i bazileusit Emanuel I, ai serishmi rrembeu armet pas vdekjes së të fundit dhe në aleancë me hungaret, pushtoi toka bizantine-shqiptare duke bashkuar kesisoj Rashën me Zeten (Dukla) e duke krijuar në këte mënyrë shtetin e parë serb përreth qytetit Pec (Pejë), që hynte në arqipeshkopatën e Ohrit." (G. Castellán, Historie de Ballkan, Paris 1991). Prandaj serbet për një kohë të gjatë i quanin "serbe nga Rasha". "Perderisa serbet u shfaqën në Ballkan pas shekullit VII, nuk është çështje, që për popullsinë autoktone të Kosovës ata s'qenë veçse ardhacak - pushtues.

Dhe sundimi serb pati filluar shumë me vonë se Stefan Njemanja të bëjë Car, më 1189, shumë me vonë nga pushtimi i Pultit (krahinë në veri të Shqipërisë) dhe Pejës (qytet në veri-perëndim të Kosovës), në një kohë kur "pjesa tjetër e Kosovës ishte jashtë sundimit të tij" (A. Ducellier, Le monde, Paris, 1981).

Se këndejmi nxjerrim konkluzionin e pashmangshëm: Kosova nuk ka qenë as djep e as qendër kulturore serbe, porse një provincë bizantine, e okupuar perkohësisht nga mbreteria mesjetare serbe.

Mbetet i pamohueshëm fakti historik, që Stefan Dushani, okupuesi më i madh i tokave

shqiptare pas Stefan Njemanjes, bëri për një kohë të caktuar kryeqytet të tij Prizrenin, dhe me pas Shkupin (Skopje) - një tjetër qytet të madh shqiptar, që gjendet sot në territorin e Maqedonisë. Nuk është çuditshme, që pushtuesit dhe tiranët, mund të vendosen aty ku duan. Prandaj le të mos kembengulin serbet, që themelimi i një qendre politike apo ekonomike, percakton, veçanërisht në mesjetë, perkatesinë etnike të pushtuesit" (A. Ducellier, Le monde, Paris, 1981). Se sidoqoftë, pushtuesi zhduket fill pas rënies së perandorisë. Procese të ngjashme po përjeton sot dhe "perandoria serbe", e cila, sipas kllapise së nacionalisteve vendas, duhet të shtrihet "gjithkund, ku jeton qoftë dhe një serb".

* * *

Një nga parimet me të rëndësishme, që serbet e quajnë Kosovën qendër të tyre kulturore apo "Jerusalemi serb", ka të bëjë me ekzistencën e disa kishave e manastireve në veri të kesaj krahine "autonome", ç'ka për mendimin e serbeve, e justifikon plotësisht gjenocidin ndaj shqiptareve, masakrat e padegjuara masive, e se fundi, larjen e hesapeve, për t'ifshirë ata nga faqja e dheut. Ketu pra zë fill apoteoza e kundërvënies. "Ndikimi i kishës serbe, - deshmojnë fallsifikatorët serbe - pasqyrohet dhe në emërtimin e provincës autonome - Metohia, ç'ka do të thotë "tokë kishtare". Nga pikpamja historike, kjo nuk është aspak e vërtetë.

Se pari, fjala "Metohia" që vërtet do të thotë "prone kishtare" rrjedh nga greqishtja e jo nga serbishtja. Kjo, tregon në veçanti, se territorët e Kosovës ndodheshin nën zoterimin e kishës katolike-romane, e se mbrami, nën atë ortodokso-bizantine.

Se dyti, në periudhën e varesisë nga Bizanti dhe pushtimi serb, këto territore qenë të populluara kryesisht nga shqiptarë (shih, Regjistrimi kadastral turk i vitit 1481, për popullsinë e Dukagjinit. S.Pulaha, Prishtinë, 1974). Këto toka zoteroheshin nga shqiptarët, njëri prej të cilëve - Duke Gjini, që i dha emërtimin toponimik Metohisë: Dukagjin.

Se treti, megjithatë fjalë "metohi" nuk perdoret nga shqiptarët, ata e pranuan krishterimin nga romakët dhe luajtën një rol të caktuar në përhapjen e tij. Kesisoj, shqiptarët, në veçanti ata të veriut dhe Kosovës, qenë krishteruar disa qindra vjet më parë se serbet të vinin në Ballkan dhe të perqafonin ortodoksinë nga fundi i shekullit IX. Më 734, sipas disa politikave kishtare, një pjesë e territoreve të populluara me shqiptarë, kisha romake ia dha nën juridiksion kishës së Konstandinopojës.

Dega ortodokse në këto vise gjeti truall të begatë. Si rezultat, nisi të shfaqet e lulezojë pak nga pak rituali sllavo-ortodoks. Kjo tendencë u shfaq serish pas ndërjes perfundimtare të kishës kristiane në lindore dhe perëndimore më 1054. (Shih. Fjalori i Plote Enciklopedik i Teologjisë Ortodokse, botim i reprintuar 1992, Moske), gjersa shqiptarët mbeteshin nën zoterimin e Bizantit. Kesisoj, kishat e Kosovës, të ndërtuara për banorët shqiptarë, kanë qenë në krye të herës romano-shqiptare, dhe me vonë u bene bizantino-shqiptare, në pajtim me politikën kishtare të asaj kohë.

Më zanafillën e okupimit serb nga mesi i shekullit XIII kishat në Kosovë qenë shtrënguar t'u rezistojnë ndryshimeve të gjithanshme, të cilat i sillnin me vete serbet. Pa marrë parasysh infiltrimin e popullsisë sllave dhe presionin e ushtruar prej tyre, kishat në Kosovë mbeten edhe për një kohë të gjatë të pandryshuara. Kështu, kisha e Pejës gjendej nën kontrollin e shqiptareve gjërë vitin

1445 (Branislav Djurdjevic, Odnos iz medju oohridsko arhipeskopije i serpske crkve od pad smedereva, Sarajevo, 1970).

Serbet, veçanërisht në fillim të pushtimit turk, u perpoqën t'ia nenshtrojnë kontrollit të tyre kishat e gjithë gadishullit ballkanik. Në këto kushte, për t'i shpëtuar serbizimit, shumica e shqiptarëve u kthyen në myslimane-një analogji e tillë ka ngjare në të njëjtën kohë (shek. XVI-XVII) edhe me boshnjaket, për shkak të divergjencave që paraqiste sekta ortodoksë i fese karshi kishës serbe, si dhe nga presioni i vazhdueshëm asimilues që bëhej nga kisha serbe. Megjithatë, kishat shqiptare mbeten për një kohë ende të gjatë nën zoterimin e shqiptarëve shizmatik, të cilët dalengadale u serbizuan.

Kështu që, nga ana historike nuk ka shumë serbe që të quajnë për atë kishë, maksimumi, as gjysma e minoritetit serb të Kosovës. Studiuesi amerikano-shqiptar dr. M. Kerabeg nenvizon: "Në kohën e "restaurimeve" të njepasnjeshme "dekorative" faktikisht kemi të bëjmë me shuarjen e mbishkrimeve dhe simboleve bizantino-shqiptare në të gjitha kishat e Kosovës dhe vendosjen e atyre serbe". (The Century Historiographical Falsifications: Kosovo. NY, 1995 & The VOT, oct. 1995). Po tekembramja, këto kisha në Kosovë shqiptarët i kanë ruajtur, duke i konsideruar ato deri sot si vende të shenjta (gje karakteristike e tolerancës fetare shqiptare), se po të kishin dashur i kishin fshire nga faqja e dheut, dhe askush s'do mund t'i pengonte, po të kemi parasysh, që partia komuniste në pushtet, perkrahte politikën ateiste aso kohë. Kështu do merrte fund dhe alibia e serbeve me kishat në Kosovë.

Se fundi, një ndër argumentet kryesore të serbeve është e ashtuquajtura "beteja e Fushë Kosovës (15.06. 1389). Si tezen me presticioze, serbet quajnë atë, që "në kohën e fushatës turke në Ballkan, serbet u bene atyre rezistence, ndersa shqiptarët, bashkepunuan me turqit".

Se pari, prijësi i madh serb Mirko Mmjanjevic, pjesëtar i koalicionit kristian, në betejën e Marices (1371) dha jetën duke luftuar në anën e sulltanit turk kundër prijësit rumun Mirce (I. Aralica, Reward for suffering, Vjesnik, Zagreb 1993)

Se dyti, në betejën e Kosovës (1389), ku gjithë popujt kristianë të Ballkanit u bashkuan, për t'i dhënë goditje invazionit osman, serbi Marko Krajlevic, një nga personazhet qendrorë të eposit e folklorit serb, madje me kryesori, luftoi në anën e turkut (Historia e Popujve të Jugosllavise. Beograd 1956).

Se treti, Vuk Branković, guvernatori i Kosovës së okupuar, tradhetoi lidhjen krisliane, duke braktisur fushën e betejës. (Historia e Popujve Jugosllave. Beograd. 1956).

Se katërti, Stefan Uazarjeviç, i biri i udhëheqësit të koalicionit kristian, i të peshqyrit dhe të rrjepurit për se gjalli nga turqit, jo vetëm që luftoi me garden e vet personale në anën e turqeve, por i dha sulltanit dhe motren e vet për harem (Historia e Popujve Jugosllave, Beograd. 1956).

Se pesti, në betejën e Nikopoljes, pothuajse në prag të fitores së kristianëve, serbet hyne në betejë në fund fare, dhe për çudi, në anën e turqeve, duke ua dhënë faktikisht fitoren atyre (I. Aralica, Reear, for Suffering, Vjesnik, Zagreb, 1993.) Shkurt, që t'i shmangemi numerimeve të merzitshme, një pjesë e "ajkes" serbe i ofroi bashkepunim pushtuesit turk, kurse shqiptarët, perkundrazi, në mënyrë aktive iu kundërvënë turkut në këte lufte, madje njëri prej tyre, Milesh Kopiliq, i preu koken sulltanit në shatoren e tij.

Asnjë shqiptar nuk luftoi në anën e turkut në këte lufte. Duke vazhduar traditën e

"prijësive shqiptare" Gjergj Balsh Shkodrani III, komandoi formacionet luftarake të principatave shqiptare, që luftuan bri për bri me serbet e të tjerë kristianë të Ballkanit kundër fushatës osmane. Pikerisht këto gjera studiuesit serbe, perpiqen të mos i kujtojnë, duke i marrë kesisoj mbi vete gjithë meritat e asaj lufte e duke e propaganduar si heroizem vetëm të popullit serb. Psikopatologjia e nacionalisteve të sotem serbe ka arritur deri atje, sa ta shpallë jubileun betejës së Fushëkosovës si festë kombëtare. Nese gjithë popujt e botes festojnë fitoren, serbet, paraqiten i vetmi popull që festojnë një humbje.

Nderkaq, në Kosovë, që ndezur flaka e gjenocidit nacional sipas recetave të vjetra: arrestimet, gjyqet e instaluar politike, burgimet. Nga viti 1997 gjërë me 1998, rregjimi i Milosheviçit flaku nga puna 4000 mijë shqiptarë, të cilët qenë të shternguar të emigrojnë në Evropë. Kjo ka hyrë në histori me term in "spastrimi i bardhe etnik". Nga ana tjetër, gjatë po atyre viteve rezultojnë mbi 7000 mijë femije kosovare të helmuar neper shkollat dhe qindra raste sterilizimi të studenteve shqiptare neper universitetet, nën maskën e vaksinimit të detyrueshëm. Viti 1989, sjell kulmin e aktit kriminal ndaj shqiptareve të Kosovës: privimi i autonomisë, nxjerrja jashtë ligji i universitetit të Prishtinës, ndalimi i organeve të shtypit dhe botimi i librave në gjuhën shqipe, gjërë të ndërrimi i emrave të rugeve dhe sheshëve shqiptarë me emra luftetaresh serbe. Në të tilla kushte intelektualet shqiptarë krijuan qeverinë e tyre me në krye Ibrahim Rugovën (02.07.1989) - sipas plebishitit mbare kosovar.

Kete shtet ilegal të "jashteligjshëm" serbet e quajtën me termin; "shtet paralel".

Më në fund, pas luhatjesh tepër të gjata, edhe mjetet ruse të informimit publik, vendosen të pasqyrojnë ngjarjet "objektive" në Kosovë. Vertet, me një vetpermbajtje e kopraci që del shpesh jashtë kufijve të hijeshisë dhe kontradiktë qesharake në aspektin analitik të ngjarjeve, e megjithatë, gjithnjë e më tepër, vihet re pafuqia për ta "mbuluar diellin me shoshe". Madje, realitetin e perzieshem kriminal që po krijojnë "vëllezërit sllave" në Kosovë, nuk mund ta fshehin me as shprehjet tejet cinike të kryeministrit Evgeni Primakov, kinse "numri i të deportuarve nuk i kalon të 90 mijë shqiptarëve, prandaj për asnjë lloj gjenocidi nuk mund të bëhet fjale-dhe kjo, ngjet mu në ato momente, kur në të gjitha telekanalet me të nderuara të bote, SNN, BBC dhe EURONEWS, komunikojnë, se numri i të debuarve e ka kaluar shifren e 800.000 shqiptarëve, pa llogaritur mijera të vrarë e të djegur nga serbet neper qytete e fshatra të Kosovës. Kurse, deklaratat e nginjura me vrer të Igor Ivanovit, kinse UÇK financohet nga tregtia e narkotikeve, - tashme kumbojnë aq debile, e të pacipa, e sidomos, impotentë për nga flashkësia e fantazisë. Në sfondin makaber të krimeve të Milosheviçit, cinizmat diletante të politikaneve rus, fyejnë ndjenjat humane të dhimbjes njerezore në pergjithësi, duke perfshire ndër të edhe të kombit rus.

Qëndrueshmëri sigurt, që shqiptarët do të dinë t'i qendrojnë dhe kesaj here ciklonit të urrejtjes severber e shekullore të fqinjët të tyre, se s'mund të zhduket kështu, një nga popujt me të lashtë të Ballkanit, nga gjiri i të eilit kanë dale figura të dimensioneve boterore, Aleksandri i Madh dhe Skenderbeu, dhe të tilla idole të shpirtmiresisë dhe meshires, misionere me shpirt të pamposhtur, si Nene Tereza.